

листопад • 2014

№11 (170)

УКРАЇНИ

ВІСЬКО

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

Щоденний подвиг, мужність та героїзм – головні риси українських військовослужбовців, які на Сході боронять рідну землю від бойовиків та інтервентів

Міністр оборони України генерал-полковник Степан Полторак:

«Ми позбуваємося тих людей, які працювали неефективно, які затягують з прийняттям рішень. Волонтери допомагають збирати інформацію про ділові якості командирів, яким би я хотів запропонувати службу в Міністерстві оборони та Генштабі. Ми шукаємо не лише людей здатних приймати непрості і правильні рішення, але й тих, які користуються авторитетом серед особового складу. Незабаром ми завершимо формування списку кадрового резерву. Це дозволить залучити до роботи людей, які брали участь у бойових діях, знають проблеми не тільки з інструкцій і нормативних документів, а стикнулися з цими проблемами на полі бою».

Зміст

ДЕНЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Ми стоїмо на захисті
рідної країни! 2

УКРАЇНСЬКІ «КІБОРГИ»

Позивний – «Маршал» 4

ІНЖЕНЕРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АТО

Смуги оборони 8

СПЕЦРЕПОРТАЖ

Полювання на «Ромашку» 14

МАЙБУТНЄ ВІЙСЬКА

Якщо хочемо перемоги –
потрібно діяти 20

НА ДУМКУ ЕКСПЕРТА

Кожен, хто живе на українській
землі, повинен її захищати... 24

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ!

Бог йому не відмовить 26

ІДЕНТИФІКАЦІЯ

Жетон солдата – ім'я героя 28

СОЛДАТСЬКА ДОБЛЕСТЬ

Пошили росіян у дурні 30

КРИМ. РЕАЛІЇ

Як українець
російських забіяк розлютив 34

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА

Польові дослідження
від «сагайдаків» 36

ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ

Вовчі казки для зайчат 40

ДУХОВНИЙ БІК АТО

Нижче неба 44

ЧАС НОВИХ ГЕРОЇВ

«Аби усвідомити, що
ми українці, наша сім'я мала
пожити певний час у Росії» 48

ТВОРЧІСТЬ

«Дубина» від Йолкіна 52

22 ЛИСТОПАДА – ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ

«Видушіть з них хліб, де б вони
його не заховали... За вами
партія та товариш Сталін!» 56

ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ

Осмыслиймо, щоб
не повторилося 61

4

ПОЗИВНИЙ –
«МАРШАЛ»

14

ПОЛЮВАННЯ
НА «РОМАШКУ»

30

ПОШИЛИ
РОСІЯН У ДУРНІ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник: Міністерство оборони України
Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;
Електронна версія:
http://www.viysko.com.ua/
© «Військо України», 2014
Підписано до друку: 27.11.2014 р.
Наклад: 2115
Віддруковано ТОВ «Інтер Прінт 1»

Передплатний індекс:
74101
Передплату можна
оформити в усіх
поштових відділеннях
зв'язку
Свідцтво про
державну реєстрацію:
КВ № 827 від
12.07.1994 р.
Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО.

Заступник головного редактора:
Андрій МИРОНЧУК.
Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ.
Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО, Руслан ТКАЧУК,
Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО.
Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ, Юрій КУЗНЕЦОВ.
Кореспонденти: Валерія СОКОЛІК,
Дар'я ЧІГАРЕВА, Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ.

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформагентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливі лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

МИ СТОЇМО НА ЗАХ

Ніхто не міг уявити, що проти мирної України готується агресія.

Але анексія Криму, а згодом дестабілізація ситуації на Сході країни, призвели до того, що Україна опинилася у вирі гібридної війни. Сьогодні ми гідно захищаємо свою землю, доводячи всьому світу, що жодна найрозвиненіша армія нічого не варта без справжніх патріотів, героїв, готових на самопожертву, та звичайних громадян-волонтерів, які допомагають нашим оборонцям.

Ми переможемо! І в цьому немає жодних сумнівів. Адже нашу державу боронять її найкращі сини, котрі без вагань взяли за ратну справу. Вони не заробляють гроші, як російські найманці. Для них важливі інші цінності, пронизані невідомим українським духом та любов'ю до рідної Батьківщини. Вони — це нове обличчя і майбутнє Збройних Сил України!

І як зазначив Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Петро Порошенко, за останні місяці у важких виснажливих боях народилося нове українське військо. «Воно сильне не лише зброєю та хистом, але й потужним патріотичним духом. Словосполучення «захисник Вітчизни» перестало бути абстрактним ритуальним висловом. Воно наповнилося конкретним змістом. Переконаний, битва за Україну, за Незалежність завершиться для нас успішно», — наголосив Глава держави.

ІСТИ РІДНОЇ КРАЇНИ!

ПОЗИВНИЙ – «МАРШАЛ»

«Ми не знаємо, хто боронить аеропорт у Донецьку, але це, напевне, не люди, це – кіборги!»

Саме так охрестили сепаратисти наших вояків, які ось уже кілька місяців утримують цей важливий об'єкт. Тамтешнє летовище тривалий час залишається пріоритетною ціллю для бойовиків і російських військових. І хоча його термінали ворог атакує щодня, цей форпост залишається неприступним. Оборона, за якою стежать мільйони, стала символом мужності українського солдата.

Серед тих, кому випала честь виконувати завдання державного значення, — десантник Євген із позивним «Маршал». Колись він, як і багато юнаків минулих років, дуже хотів стати військовим. Закінчивши школу, вступив на факультет високомобільних десантних військ Одеського інституту сухопутних військ. І ось тепер він — офіцер 79-ї окремої аеромобільної бригади з-понад 10-річним досвідом військової служби. За цей час чітко усвідомив місце військової людини в суспільстві й так само добре знає ціну відданих і виконаних наказів. Особливо — після подій на Майдані, коли людей у формі поставили перед складним вибором.

Певний злам у свідомості офіцера-десантника відбувся тоді, коли росіяни анексували український Крим. Ті самі, з ким ще вчора брав участь у спільних навчаннях, з ким деколи доводилося спілкуватися у службових справах. Зізнається: довго не міг у це повірити. «Що ж ви

робите, браття?» — роїлися в голові думки.

— Сумніви розвіялися тоді, коли нас почали називати хохлами, холопами, рабами, жебраками, — згадує «Маршал». — Хто має право визначати, що української нації не має бути? Тепер жодних вагань: я та мої побратими боротимемося за свою державу до останньої краплі крові. Зубами вигризатимемо

нашу свободу і право на гідне життя.

Серйозність своїх намірів «Маршал» і його підлеглі доводять щодня, мужньо захищаючи донецький аеропорт. Вони й чути не хочуть різного роду плітки, що наші хлопці нібито дали слабину. Адже насправді це не так.

— Не слухайте казки всіляких там Гіві й Моторол про донецький аеропорт, — радить «Маршал». — Зараз там стоять наші десантники, піхотинці, танкісти, артилеристи, добровольці. І всі вони — серйозні хлопці. У кожного — своя зона відповідальності. Піхота на БМП завжди дає гідну відсіч при наступі. На

підступах і в самому аеропорту стоять бійці з 95-ї бригади. Іноді журналісти вигадують такі речі, що й на голову не налязять. Мовляв, якийсь поверх наш, а якийсь зайняли сепаратисти... Так от: усе це – байки. Якщо до терміналу наближається група противника – її знищують. На цьому – крапка. Ніхто на поверхи їх не пускає. Якщо на новому терміналі розвивається наш прапор, то як би ми туди пройшли, якби третій поверх був захоплений?

День там триває цілодобово. У світлу пору хлопці приймають по 6-8 боїв, вночі – 3-4. Якщо і випадає кілька годин затишшя, бійці намагаються використати цей час на відпочинок. Адже хоч їх і прозвали «кіборгами», та вони – звичайні люди.

– Ми утримуємо обидва термінали та вишку, – розповідає Євген. – Особисто я керував у старому терміналі, який вважається найнебезпечнішим. Головний над усіма – офіцер з позивним

«Майк». Від нього залежить дуже багато. Треба віддати належне – кожним боєм він керує відмінно.

Зазвичай атаки сепаратистів починаються 10-хвилинною стрільбою з автоматів. Згодом вони застосовують автоматичні гранатомети, зенітне озброєння, великокаліберні кулемети й артилерію. Потім у хід ідуть танки й піхота. Найголовнішим завданням «кіборгів» є саме ці дві складові. Піхоту потрібно вчасно виявити та

відсікти. А при появі танків – надати координати

артилеристам. За словами Євгена, російські найманці бояться близько підходити на техніці до терміналів. Адже знають, що «злетять у повітря, навіть не скориставшись послугами аеропорту».

За цією, здавалося, буденною бойовою роботою насправді стоїть неабиякий героїзм українських «кіборгів». Адже територія аеропорту прострілюється з усіх боків. Тому вільно рухатися навколо терміналів немає можливості. Додає труднощів і те, що нашим бійцям стріляти заборонено. Тож коли сепаратисти починають обстріл, хлопці чекають 15-20 хвилин, потім доповідають по команді, і лише

отримавши дозвіл, відкривають вогонь у відповідь.

— Ось тоді ми відповідаємо «по-дорослому», — продовжує офіцер. — Починають працювати наші «ведмедики» (танки — **прим. авт.**). Одного разу нам навіть дзвонили з координаційного центру, аби повідомити, що Гіві з Моторолою скаржаться. Мовляв, «укропи» так сильно «насиपाють», що в них усе вибухає і горить.

дивитимуться жодного фільму за участю цього поплічника терористів.

До відео- та фотозйомок у «кіборгів» своє особливе ставлення. Приміром, їм часто закидають, що вони, мовляв, не можуть підтвердити загибель сотень бойовиків, адже немає задокументованих доказів.

— Ми принципово ніколи не фотографуємо убитих і тим більше не позуємо біля них, — пояснює Маршал. — Ми не зобов'язані нікому доводити, скільки ворогів поклали. Нехай самі розбираються зі своїми втратами.

А ось проросійським воякам знімки на тлі розтерзаних і понівечених тіл, схоже, полюбiliся. Про це свідчать фото, розміщені на їхніх сторінках у соціальних мережах. Але, дякувати Богу, наші хлопці, хоч і гірше оснащені зброєю та технікою, проте добре «оснащені честю і совістю». Зізнаються, що не відчувають задоволення від убивства людей, навіть якщо вони — вороги.

— Ми утримуватимемо аеропорт стільки, скільки буде потрібно. — обіцяє Євген. — Це захист нашої Батьківщини. Не важливо, хто ти — кухар чи кулеметник, старшина чи командир бригади... Нас об'єднує одне: ми — люди, ми — українці. І в нас завдання одне на всіх: перемогти зло, яке прийшло на нашу землю, захистити Україну від ворожої погані.

Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Нещодавно наших хлопців вкрай обурив вчинок російського актора Михайла Пореченкова, який приїхав до України, аби постріляти по людях, як на сафарі. Завбачливо одягнувши шолом із написом «Преса», цей горе-герой вирішив похизуватися зі зброєю.

— Те, що він утнув, — не чоловічий вчинок, — упевнений «Маршал». — Після цього випадку ми згадували фільми, де він грав справжніх сильних мужиків, і порівнювали. Зрештою зрозуміли: він — безхребетна істота без мізків і душі. Його відверто використали, а він і не зрозумів. Я вже передав Пореченкову привіт через «Громадське ТБ». І борони Боже йому десь зустрітися з нами. Наші хлопці йому цього інциденту не пробачать.

До речі, коли Міша позував на камери, в його очах був неприхований страх. Дивився на оточуючих, немов перелякана собака. Ось такий він — воїн з кінофільмів. Навіть після пояснень, що нібито стріляв холостими по мішені, виправдання йому не буде. Адже звідки на війні холості патрони, тим більше для великокаліберного кулемета? Бойові побратими «Маршала» пообіцяли, що відтепер не

Смуги обо

Українські військові, які стоять на передній лінії конфлікту на Сході країни, не просто сліднують «букві і духу» настанов з фортифікаційного облаштування позицій, а й вносять нестандартні нововведення в будівництво захисних споруджень, адже головна мета – зберегти життя солдата.

Якщо висловитися по-народному, то «у книзі написано», що на стандартну перекриту щілину або бліндаж колюди кладуться в один накат. Та ці настанови писалися в ті часи, коли солдатів не розстрілювали з «Градів» і «Тюльпанів». Саме тому генерал-полковник Віктор Муженко як начальник Генерального штабу й один з керівників антитерористичної операції, наказав усі фортифікаційні спо-

руди, насамперед бліндажі і щілини, підсилити втриє. Тому при облаштуванні позицій військові інженери вимагають від командирів робити бліндаж у три накати. Так, на це потрібні додаткові кошти, однак людське життя – понад усе. Тим більше, що військові нещодавно одержали як гуманітарну допомогу багато кубів кругляка, призначеного для перекриття щілин.

роні

Шини рятували на Майдані – рятують і на передовій

На передовій лінії оборони солдати використовують усі підручні засоби, щоб зміцнити і захистити позиції. Командир одного зі взводних опорних пунктів, крім того, що обладнав позиції відповідно до сучасних вимог, пішов набагато далі. У недавньому цивільному житті він очолював агрофірму, проте, змінивши директорське крісло на землянку й автомат, навички менеджера і доброго господаря не втратив. Налагодив зв'язки з місцевою владою і бізнесменами, ті привозять йому шини і дріт. Але і після цього наш герой, перекинувши бліндажі на своїх позиціях, як і належить, у три нарати, не поспішає спочивати на лавах командира-виконавця. Він скріплює ав-

томобільні покришки дротом й укладає їх на бліндаж, засипає зверху землею, а потім ще накриває сіткою рабицею і знову засипає ґрунтом. І таке «ноу-хау» значно підвищує захищеність бліндажа від ураганного вогню супротивника.

Ті, хто вже побував під шквальним артилерійським обстрілом, самі виявляють кмітливість і надійно окопуються. Їх уже не потрібно вчити азів фортифікаційної справи, можна лише підказати, як і що можна вдосконалити.

Очистити територію з подвійною користю

Як відомо, будь-який опорний пункт необхідно розміщувати на панівній висоті. І вкрай бажано, щоб перед ним було

Армія втримає свої позиції і ні на крок не відійде назад! — заявляє заступник командира бригади по роботі з особовим складом підполковник Іван Калетнік.

300 або більше метрів місцевості, що добре проглядається. Це робиться для того, щоб супротивник не міг раптово з'явитися перед траншеями, використовуючи природний рельєф або чагарники.

Перед нашими солдатами були зарості акації. Діаметр їхніх гілок сягав 30 см. І це була не лісосмуга, за вирубку якої згідно із законом передбачена кримінальна відповідальність, а саме чагарники. Командир опорного пункту зачистку території зробив з подвійною користю. По-перше, очистив сектори для стрільби, по-друге, великі гілки пустив на перекриття бліндажів і щілин. Тонші поклали на дно траншеї, щоб у негодю солдати не місили багнюку в окопах. Зовсім тонесенькі гілочки скрутили у снопи та — у „буржуйку”. От і виходить, що застосувавши командирську та солдатську кмітливість, люди на передовій надійно «вгризаються» в землю, використовуючи в буквальному сенсі все, що є під рукою.

Окрім того, винаходять нові підходи до фортифікаційної справи. Наприклад, будують траншеї не із загальними, а індивідуальними — на двох бійців — бліндажами, що розташовані відразу ж за стрілецькими окопчиками. І солдату, якщо почався артилерійський обстріл позицій, достатньо зробити кілька кроків,

щоб потрапити до надійного укриття. Чи навпаки — кілька секунд, щоб зайняти своє місце в окопі для відбиття атаки.

«Основне завдання взводних опорних пунктів на першій лінії оборони — не допустити прориву незаконних збройних формувань ДНР і ЛНР, військової техніки, а також підрозділів збройних сил Російської Федерації на територію, яка контролюється українською владою і Збройними Силами України», — зауважує заступник командира бригади по роботі з особовим складом підполковник Іван Калетнік.

Офіцер стверджує, що громадяни прилеглих до лінії оборони селищ і міст знають, що на них чекає безлад, мародерство, вбивства, якщо українська армія залишить свої позиції.

«Тож і благають стояти бійців до перемоги, допомагають нам харчами та добрим словом. Я запевняю, що армія втримає свої позиції і ні на крок не відійде назад. Люди нам вірять і ми не маємо права зруйнувати цю святу віру!», — наголошує підполковник Калетнік.

Уся техніка і люди працюють на позиціях

Одне з найголовніших завдань, яке сьогодні виконують військові інженери, — це фортифікаційне обладнання другої смуги оборони. Сили кинуті на те, щоб надійно закріпитися на рубежах. Тож риються траншеї для солдатів, окопи — для танків, БМП, БТР, будуються бліндажі. Позиції «закопу-

ються» в землю, щоб солдати мали надійний захист від кулеметного, а головне – від артилерійського вогню.

Як розповідає начальник відділу підготовки та повсякденної діяльності організаційно-планового управління Головного управління оперативного забезпечення Збройних Сил України полковник Юрій Лукашик, нині в усіх секторах фортифікаційні роботи ведуться силами інженерно-технічних батальйонів. Ці підрозділи були створені лише 1,5 місяця тому, але вже з повною віддачею працюють у зоні проведення антитерористичної операції. Їх посилюють інженерно-будівельні батальйони, які також були нещодавно сформовані командуванням Сухопутних військ. На позиціях працює в основному землерийна техніка – екскаватори, котлованні та польові землерийні машини, автокрани.

– Уся техніка використовується, люди і матеріальне забезпечення є, – зазначає Юрій Петрович. – Також налагоджене постачання бетонних плит і блоків для перекриття захисних споруджень на позиціях.

Полковник Лукашик відповідає за оперативне забезпечення антитерористичної операції. А це, крім інженерного забезпечення, радіоелектронна боротьба, радіаційний хімічний, біологічний захист, розвідка, топографія з навігацією.

Мобілізовані солдати, які в цивільному житті трохи підзабули попередні армійські професійні навички, вже набули досвід та відновили фахову майстерність.

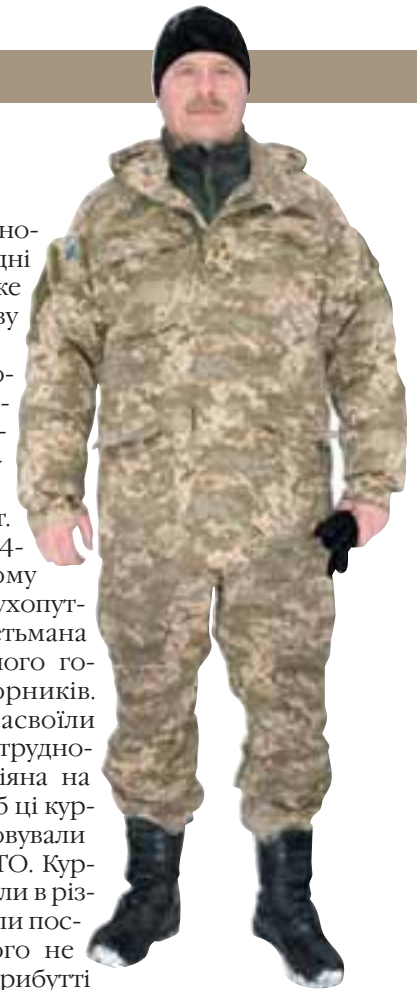
А в «тілу» повним ходом йде підго-

товка вузьких фахівців, таких необхідних для виконання інженерних робіт. Наприклад, у 184-му навчальному центрі Академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного готують екскаваторників. Теорію вони засвоїли

добре, а ось з практикою виникли труднощі, адже вся техніка сьогодні задіяна на Сході. Тому прийняли рішення, щоб ці курсанти практичні навички відпрацьовували в реальних умовах, тобто в зоні АТО. Курсанти – це контрактники, які служили в різних військових частинах, але не мали посвідчення екскаваторника, без якого не можна працювати на техніці. По прибутті в зону проведення антитерористичної операції їх розподілили по інженерно-технічних батальйонах на техніку, задіяну на фортифікаційних роботах у всіх секторах АТО.

– У батальйонах техніки вистачає, а особового складу – не завжди, тому ми і докомплектували підрозділи саме екскаваторниками.

Позиції «закопуються» у землю, щоб солдати мали надійний захист від кулеметного, а головне – від артилерійського вогню.

Полковник Юрій Лукашик каже, що військові інженери закінчують фортифікаційне обладнання другої та третьої смуги оборони

Ті, хто вже побував під шквальним вогнем противника, надійно окопуються, їх не потрібно вчити азів фортифікаційної справи

От їм і випала реальна практика. Під керівництвом більш досвідчених товаришів стажисти займаються інженерним облаштуванням наших позицій. До речі, кунг прес-центру АТО закопував саме екскаваторник-стажист, – розповідає полковник Лукашик.

Варто зазначити, що жоден із них не відмовився від практики, під час якої можна потрапити під обстріл. Тих, хто задіяний на інженерних роботах з облаштування смуг оборони, забезпечили касками, бронежилетами.

– Також як бойовий супровід даємо нашим солдатам БРДМ хімрозвідки. Адже завдань з профілю машини немає, а от як бойову одиницю її використовувати можна і потрібно. Тому ми ці БРДМ надали командирам інженерно-технічних батальйонів, і вони патрулюють місцевість навколо взводних опорних пунктів, щоб до них ніхто не підібрався. «Броня», нехай навіть така, – це все одно броня! От такими додатковими засобами забезпечуємо бойову охорону наших інженерних підрозділів, що обладнують позиції, – зазначає Юрій Петрович.

У кожному секторі АТО створені польові склади, з яких на позиції доставляються всі необхідні матеріали, зокрема й бетонні плити і блоки. Там, де є асфальтові і ґрунтові дороги, майно розвозять машини автототи, а там, де починається бездоріжжя, – «Урали» і КраЗи.

Також у зоні АТО знаходиться потужний підрозділ Держспецтрансслужби, який було задіяно на будівництві першої смуги оборони. Зараз «залізничників», як їх тут називають, кинули на облаштування другої смуги, щоб швидше закінчити всі фортифікаційні роботи. В основному від них працюють екскаватори і великовантажні самоскиди КраЗ.

– За домовленістю з місцевою владою на одному з підприємств Донецької області виготовлено понад 100 протитанкових «їжаків». Ми на цих КраЗах розвозимо їх по позиціях першої смуги оборони і блокпостах, а також ставимо протитанкові «їжаки» й на другу смугу, – розповідає полковник Лукашик.

Таким чином наші війська будуть ставити перед своїми позиціями лише невибухові загородження.

– Ми можемо поставити і вибухові загородження, спеціальна техніка в нас є, але лінія оборони проходить у безпосередній близькості від населених пунктів. Міжнародні конвенції дозволяють використовувати тільки керовані мінно-вибухові загородження, але якщо ми їх встановимо, то, зважаючи на їхню близькість до селищ і міст, мирне населення буде в небезпеці, – пояснює полковник.

Хоча в наших інженерів вистачає спецтехніки і засобів, щоб за невеликий проміжок часу встановити мінно-вибухові загородження, а для мінування танконебезпеч-

них напрямків створені рухом загони, які за наказом готові негайно вирушити у зазначені райони та встановити мінні поля.

Саморобні міни – візитка сепаратистів

Терористи шляхетністю не відзначаються. Для нашого супротивника немає нічого святого, тому земля в зоні конфлікту на Сході щедро засіяна мінами, причому саморобними.

– «Багато мін» – це м'яко сказано, мін – значно більше, – стверджують сапери, стримуючи міцне нелітературне слівце, яке із солдатською прямоотою охарактеризувало б ту кількість вибухівки, що закопана в багаторстраждальну донецьку землю.

Сапери знаходять безліч саморобних фугасів. Як вони розповідають, у способі закладання радіокерованих мін і встановлення розтяжок простежується однаковий почерк. Навіть електричні дроти одного кольору та з однієї партії. Професіоналу такі речі визначити нескладно. Як у радистів, так і в саперів є свій індивідуальний почерк роботи. І наші хлопці його вже визначили, тому впевнено заявляють: на українській території працюють фахівці, в яких за плечима великий досвід роботи з вибуховими речовинами. Звичайній цивільній людині, навіть якщо вона і має певні навички в мінно-вибуховій справі, такого за півроку не навчитися. Тому в так званих ДНР і ЛНР не може бути «спеців» такого рівня – підрильники приходять з-за кордону.

– Якщо у світі заборонено використовувати міни натискної дії, ми дотримуємося цих міжнародних норм. Наш супротивник – ні. До того ж на територію України постачаються міни, що ніколи не були в нас на озброєнні, – стверджує полковник Лукашик.

На українській території терористи розкидають протипіхотні міни натискної дії ще радянського виробництва ПФМ-1С, так звані «Пелюстки». Вони використовувалися ще під час війни в Афганістані. Якщо стати на таку міну, то можна втратити частину ступні,

а кінцівка починає гнити, тож лікарям дуже складно врятувати солдату ногу.

Зараз у зоні АТО супротивник широко застосовує радіокеровані фугаси, які складно знешкодити. Їхній підрив здійснюється не лише по «мобільнику», він дублюється по дротах і натискною дією, тобто відразу три варіанти підриву одного фугасу!

На Сході працюють фахівці 143-го Центру розмінування. Боротьба із саморобними вибуховими пристроями – одна з їхніх головних «спеціалізацій». Багато хто з них служив у Міжнародних силах сприяння безпеці в Афганістані, має унікальний практичний досвід і володіє сучасними навичками виявлення, розвідки та знищення саморобних мін і фугасів. Такі групи саперів підсилюють машинами радіоелектронної боротьби, що «глушать» радіофугаси. У зоні проведення АТО практикується, щоб при роботі саперів 143-го Центру обов'язково були присутні військовослужбовці інженерних військ для запозичення досвіду в більш досвідчених колег. Це пояснюється і тим, що спеців із 143-го не вистачає для розмінування всіх проблемних ділянок. Тому вони охоче передають свої знання та досвід бойовим побратимам.

– За останні чотири тижні ми двічі розробляли методичні рекомендації командирам підрозділів, як діяти на замінованій ділянці місцевості, на території, де працюють незаконні збройні формування чи диверсійні групи, як протидіяти саморобним вибуховим пристроям. У методичках прописані алгоритми дій, детальні схеми, передбачені конкретні ситуації, – пояснює полковник Лукашик. – Наприклад, до визначеного району висувається колона, щоб забезпечити позиції продуктами харчування, водою, боєприпасами, а сапери востаннє були на цьому маршруті тиждень тому. Тож немає гарантії, що за цей час терористи не залишили смертельних «сюрпризів». Тому спочатку повинна виїжджати спецгрупа з розмінування, враховуючи, що для професіонала виготовити радіокерований фугас – справа 5-7 хвилин, не кажучи вже про тиждень, а знешкодити його може лише фахівець.

Також для боротьби з мінами в зоні АТО на один з танків зі складу кожної роти чи окремого взводу в обов'язковому порядку навішують каткові трали, тому що в інженерів не вистачає броньованих машин розмінування, щоб проїхати по всіх дорогах.

Наші солдати роблять усе можливе і неможливе, аби захистити Україну, честь і гідність нації. Вони «вкопуються» у смуги оборони, розмінують кожен клептик рідної землі, рятують життя луганчан і донеччан, ризикуючи власним. І найкращою нагородою для себе вважають щире «Дякую!» від людей, які зустрічають їх як своїх захисників.

Олександр Бірченко,
Андрій Мирончук

ПОЛЮВАННЯ

НА «РОМАШКУ»

Вони, як кістка в горлі у російської пропаганди.

Українські підрозділи інформаційно-психологічних операцій дістали самого Путіна. Кремлівський очільник під час засідання ради безпеки наприкінці вересня в Москві констатував, що з боку України ведеться активна інформаційно-психологічна діяльність. Тож, поставив завдання своїм інформаційним військам і загалом Збройним силам вжити заходів, щоб подолати цей опір.

І хоча основна інформаційна битва розгортається, зокрема, в Інтернеті, наші з успіхом використовують те, що дістали на озброєння у спадок від радянської армії. Приміром, звукомовні станції на базі БТР-80. «Дзвоники» — так ласкаво називають їх наші бійці. На одну з таких станцій, що, як і будь-яка наша техніка в АТО, має ім'я — «Ромашка», звернули увагу лідери терористів так званих ДНР і ЛНР, а також російські фахівці, які за ними стоять. Вони навіть оголосили полювання на неї і винагороду у 50 тис. баксів за її знищення.

У радянському фільмі «У зоні особливої уваги» за допомогою аналогічної станції піхотинці, які загнали в пастку під час навчань десантників закликали: «Товариші десантники, ви оточені, здавайтеся, пропонуємо вам гарячий чай, сухий одяг і нашу гостинність...»

У нинішніх реаліях костромські десантники, які заблукали в зоні АТО, і без такої агітації здалися нашим під Амвросіївкою.

Провітрити «броники»

Так називають виїзд на завдання бійці підрозділу інформаційно-психологічних операцій, які виконують різні завдання в зоні АТО. Сергій, Ігор, Микита, Андрій, Сашко, Денис, Олександр — звичайні українські офіцери і солдати віком від 20 до 36 років. До служби в армії мали різні професії. У кожного своя цікава доля. Сьогодні вони —

одна дружна і професійна команда під чітким керівництвом командира на ім'я Любомир. Всі — одесити, за винятком Дена, як скорочено і з повагою називають товариші Дениса. Він справжній запорізький козак, хоча й російськомовний. До мобілізації був активістом однієї з козацьких громадських організацій. Коли у ворота постукала війна, 15 козаків його паланки пішли добровольцями на фронт. Першим був саме Денис — він воює з квітня.

Вдома на свого героя чекають дружина і троє донечок. Уже в АТО Ден потоваришував з бійцем на позивний «Мальок», який свого часу встиг відслужити строкову в російській армії, контрактником-десантником — в українському Болграді та Миколаєві. І хоча за національністю він — росіянин, проте щиро любить Україну.

І ось на завтра оголошено виїзд. Маршрут: Краматорськ — Слов'янськ — Краматорськ. Завдань — декілька.

Краматорськ.
Ось у такі стильні чоботи взули місцевого Леніна.

Найперша – демонструвати присутність законної української влади, вселяти впевненість у мешканців цих прифронтових міст, що жахи сепаратизму, яких їм довелося зазнати, більше не повторяться. А оскільки в розпалі була ще й виборча кампанія до парламенту, то ще й нагадати людям, наскільки це для них важлива подія. На завдання з бійцями вирушили і ми з колегою – підполковником Олександром Бірченком.

«Викликаємо «вогонь» на себе.

Вогонь патріотизму...»

Вихідний день. Неділя. Наш «Дзвоник» петляє вулицями Краматорська. Сидимо на броні. Українські пісні, що лунають з гучномовців БТРа, розносяться його кварталами. У проміжок між ними до мешканців звертався «Левітан» підрозділу – Микита. Суть його промови полягала в тому, що їм потрібно обрати нову владу, для чого прийти та проголосувати на виборах до Верховної Ради України.

Краматорськ від війни постраждав значно менше за сусідній Слов'янськ. Тому в наших воїнів склалося враження, що прихильників українського тут замало. Вирішую провести своє опитування: на одній руці загинати пальці, скільки разів нам хтось привітно посміхнеться чи висловить інший знак прихильності, на другій – ра-

**Браві українські військові з написами «укроп»,
усупереч російській пропаганді, яка зомбує,
що «бандери» розпинають на Донбасі дітей,
роздавали малечі Краматорська та Слов'янська
м'які іграшки, дорослим – українські журнали
і газети, що в умовах інформаційного вакууму
виявилось вкрай доречним.**

хувати кількість тих, хто демонструватиме байдужість чи відверту ворожість. Що ж показала така соціологія? Зізнаюся без перебільшення: втомився лічити наших прихильників. Нас вітали на зупинках, повз які ми проїжджали, люди різного віку, малеча салютувала, а водії та пасажери машин, що обганяли нас або їхали назустріч, сигналізували, махали з вікон.

Утім екіпаж завжди тримав зброю напоготові. Особливо спостерігали за дахами висоток і пильно стежили за всім, що відбувалося навколо. Адже звукомовна станція видавала себе за кілометри, а в умовах, коли полюють на

твою «Ромашку», усього можна очікувати. Зупиняємося біля супермаркету. Командир команди Сергій вирішує саме тут роздавати спеціально надруковані для жителів прифронтових міст газети. З Олександром Бірченком долучаємось і ми. Роздаємо наш журнал «Військо України». Одразу біля БТРа збирається чимало людей. Жадібно розбирають запропоновану їм літературу, задають питання. Запитують про різне: про пенсії, курс долара, на політичні теми, мовляв, що чуто в Києві тощо. Кожен із членів екіпажу грамотно і зважено на них відповідав. Користь від такого спілкування неа-

бияка. Як розказували хлопці, траплялися випадки, коли місцеві підказували їм, де і яке лихо замислили недобиті сепаратисти. Нарвалися і ми на відвертого «сепара». «Чого стали тут, забирайтеся звідси!», – пробубонів плюгавенький п'яничка, який щойно вийшов з місцевого ганделика. «Йди геть, чорт рогатий!», – накинулися на нього жінки, які спілкувалися з нами.

«Будь-ласка, запишіть мій номер телефона, можете завжди розраховувати на мене», – наполягала вчителька української мови Лариса Іванівна. «І мій, мій теж, можемо га-

зети, листівки розносити», – повторювали за нею дві подружки-пенсіонерки. І це приємно вразило. Виявляється, на Донбасі живуть не лише бабусі, готові перекривати шлях нашим військовим колонам і з піною на губах кричати: «Рассея!» Є й патріотки, і таких чимало.

«Укропи» в місті

Слов'янськ. Центральна площа перед міськрадою, де засідали сепаратистка Штепа, Стрілков та інша терористична братва, була заставлена агітаційними наметами різних партій і кандидатів. Місто жило виборами і оговтувалося після пережитого. Люди випромінювали активність, бурхливо дискутували. Воно й не дивно, адже від того, яким буде вибір, залежить їхнє завтра. Життя навчило. Але коли на площу заїхала «Ромашка», цікавість більшості мешканців одразу переключилася на БТР, на якому гордо майорів український прапор, а з гучномовців лунала щира українська пісня. Коли з броні на землю зстрибнули браві українські військові з нашивками «укроп», цей інтерес ще більше посилювався. І тут почалося справжнє «полювання». Люди похилого віку, молоді хлопці просили сфотографуватися на згадку, дівчата дарували воїнам сором'язливі посмішки. А ті усупереч російській пропаганді, яка зомбує, що «бандери» розпинають на Донбасі дітей, роздавали малечі Слов'янська м'які іграшки, дорослим – українські журнали і газети, що в умовах інформаційного вакууму виявилися вкрай доречним. Перехожі із задоволенням йшли на контакт: просили наших бійців не

залишати їх більше і розпитували звідки вони родом. Почувши у відповідь «з Одеси», «з Чернігова», «з Запоріжжя», відверто дивувались, мовляв, справжні бандерівці. Підходило дедалі більше людей. Одні виливали душу, інші ділилися пережитим і своїми страхами щодо майбутнього. Довго не хотіли відпускати воїнів, підсвідомо демонструючи: «Коли ви поруч – нам спокійніше!»

Час було повертатися на базу. Одне подружжя на знак вдячності пригостило наш екіпаж цілим пакетом запашних чебуреків. Ми ще кілька разів об'їхали Центральну площу і вирушили у зворотній путь. Минали зруйновані будинки, кафе, автозаправки, іншу пошарпану інфраструктуру. Неприємно вражало й обурювало водночас те, скільки горя принесли цим людям клятві терористи та їхні російські ляльководи! Скільки життів поклали наші українські патріоти, боронячи рідну землю!

Зупинилися у Краматорську біля відділення «Нової пошти». Воно як знахідка для наших бійців, котрі щодня тут отримують різні передачі з дому. І головне – доставляють їх швидко. Для ще більшої зручності начальник відділення пообіцяв доправляти посилки аж до самісінького табору.

Бійці саме смакували чебуреками, подарованими у Слов'янську, коли до БТРа підійшла літня жіночка. «Хлопці, рідненькі! Завдяки вам ми тут мирно спимо. Бережи вас Бог», – сказала це і пішла далі, витираючи з обличчя набігли сльози. «Дякуємо, мамо!», – обізвалися їй услід українські воїни.

Валентин БУРЯЧЕНКО

ЗАСТУПНИК КЕРІВНИКА ШТАБУ АТО З ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ПОЛКОВНИК ВАЛЕНТИН ФЕДІЧЕВ

Поле бою – Інтернет

— Під час АТО головну увагу ми зосередили на розповсюдженні інформації тактичного й оперативного рівня через Інтернет. Зараз ведемо протиборство з інформаційними військами РФ — дуже потужною системою, яка має великі технічні можливості, гроші.

До того ж вона працює у взаємодії з Міністерством закордонних справ Російської Федерації, друкованими й електронними ЗМІ, які фактично виконують волю однієї людини. Це цілісна інформаційна система на кшталт тієї, що існувала в гітлерівській Німеччині та за часів СРСР.

— Воювати в інформаційному просторі нам допомагає волонтерський рух. Це 1 500-1 800 добровільних помічників. Вони розповсюджують нашу інформацію, не дозволяють ворогові знищувати її. Раніше ми спостерігали, що наша інформація перебувала на сайтах від двох до десяти хвилин, а потім знищувалася. Відтепер велика кількість добровільних помічників — інформаційних волонтерів — дозволяє нам дублювати цю інформацію в різних напрямках.

Про зусилля центральної влади щодо повернення нормальних умов життя на звільнених територіях

— Тут ми зіткнулися ще з однією особливістю антитерористичної операції з позиції застосування інформаційно-пропагандистських заходів на звільнених територіях. Зокрема переконалися, що ефективне вирішення цих питань значною мірою залежить від місцевого населення. Адже саме вони формують настрій наших військовослужбовців. Якщо мешканці їх сприймають як своїх визволителів і захисників, наші військові краще воюють, бо знають, задля кого і задля чого вони ризикують своїм життям. Тому ми поєднуємо інформаційно-психологічні операції з діяльніс-

тю, яка на Заході має назву SIMIC, а в нас — військово-цивільні взаємовідносини.

— Буквально на другу добу після визволення Слов'янська на центральній площі саме армійські підрозділи зі своїх запасів уже видавали його мешканцям продукти харчування, воду. Через декілька днів після звільнення Краматорська тут виступив Президентський оркестр, і варто сказати, що це було дуже серйозно і правильно сприйня-

то людьми. Саме в цьому вони якраз і побачили, що до них прийшли українські Збройні Сили, які принесли їм мир, що вони звільнені і більше ніколи не будуть окуповані.

— Після того, як була знищена передавальна антена на горі Карачун, Збройні Сили України сприяли поновленню державного інформаційного поля. Ми завезли енергоагрегат, і вже буквально на десятий день після

звільнення три програми Центрального телебачення вже могли транслюватися в ефірі на ці два міста.

Ціна питання – 1 млн гривень

— Окрема проблема — це передавальні станції УКХ-діапазону. Три-чотири уможливили б забезпечення оперативним інформуванням не лише місцеве населення прифронтових територій, а й військовослужбовців блокпостів, взводних, ротних опорних пунктів, щоб вони кожного разу, коли до них приїжджаєш, не казали: «Ми відчуваємо інформаційний вакуум. Ми нічого не можемо почути про життя української держави, про успіхи або невдачі наших дій в АТО». Парадокс! З боку противника такі радіоповідомлення є системними, а з нашого — ні. Це неприпустимо під час бойових дій. Підрозділи ІПсО можуть готувати такі передачі самостійно. Є можливість, є підготовлені люди — немає технічного засобу! Ціна питання — лише 1 млн гривень.

Краматорськ. Зустріч Валентина Федичева із працівниками приватного підприємства ДОНМЕТ.

Коли слідом за подіями на Майдані розпочалася окупація Росією Криму, а на Сході України поширився сепаратизм, один з українських блогерів на своїй сторінці у соцмережі дуже вдало висловив своє бачення подальшого майбутнього нашої держави. Він, зокрема, написав: «Наша мета — мирний, до зубів озброєний український народ». Це формування дуже влучно виражає національну сутність українців і трагізм ситуації, у якій ми опинилися. Адже насправді українці — мирні люди, які тепер змушені захищатися від агресії країни, яка є третьою у світі за військовою міццю. Тож, аби у подальшому не спокушати ворога, нам потрібна сильна армія.

ЯКЩО ХОЧЕМО ПЕРЕМОГИ

Про те, якою саме вона має бути, протягом понад двох десятиліть говорили багато. Зокрема, ще донедавна, коли йшлося про реформи в Українському війську, декларувалося створення нечисленної мобільної армії на професійній основі.

Утім пріоритетом, який не озвучувався, але добре читався між рядками різного роду програмних документів і концепцій, вважалася армія, не надто обтяжлива для державного гаманця. Інакше як зрозуміти оборонний бюджет, приміром, 2013 року на рівні 0,8 % від ВВП та мало не авантюрне рішення довести кількість особового складу до 80 тисяч осіб? За таких умов не видавалося можливим не тільки захищати Україну, а навіть підтримувати Збройні Сили у належному стані.

— ПОТРІБНО ДІЯТИ

Ядерний щит: «за» і «проти»

Одним словом, гібридна війна, яку проти України веде Російська Федерація, наочно виявила головні вади в секторі нашої національної оборони. Зокрема, протягом усіх попередніх років ми так і не спромоглися визначитися із потенційними загрозами безпеці. А перші місяці проведення анти-терористичної операції продемонстрували проблеми в діяльності, координації та забезпеченні підрозділів силового блоку.

Нині, дякувати Богу, наше військо поступово реанімується. І тепер на тлі згаданих вище проблем від політиків і чиновників різних рангів дедалі частіше лунають поради щодо майбутньої моделі української армії і думки про те, що одним з найпотужніших аргументів сили є ядерна зброя. Справді, держави, в яких вона є більш упевнені у власній безпеці, а також мають вагомий інструмент впливу на своїх без'ядерних сусідів.

Але чи потрібен зараз ядерний щит Україні? Відповісти на це запитання можна буде лише після його детального розгляду фахівцями. Утім уже зараз цілком очевидно, що відновлення ядерної зброї потребує чимало часу, серйозних капіталовкладень і стабільних асигнувань у майбутньому. Чи витримає наш державний бюджет такі витрати? Адже сьогодні у постійній готовності ядерні боеголовки утримують лише

США, Великобританія, Франція та Російська Федерація. Китайська Народна Республіка, Індія, Ізраїль і Пакистан зберігають їх у роз'єднаному з ракетними носіями стані. Погодьтеся, ці держави далеко не бідні, тож, напевне, можуть дозволити собі таку «розкіш».

Припустимо, що Україна зможе значну частину витрат спрямовувати на утримання ядерного щита. Але чи є гарантії того, що це не погіршить її позиції у світовій дипломатії та не призведе до тиску міжнародної спільноти й можливої ізоляції?

Як бачимо, питань поки що більше, ніж відповідей. Тож перш ніж прийняти остаточне рішення, необхідно провести міжнародні консультації щодо можливого відновлення ядерного статусу та включити його до порядку денного Верховної Ради України. А тим часом максимум зусиль докласти до створення неядерної системи оборони.

Першу скрипку грають резерви

— У сучасному світі таку систему найкраще забезпечує численна масова армія, — говорить Юрій Сиротюк, народний депутат України VII скликання, член комітету Верховної Ради з питань національної безпеки та

Перші місяці проведення анти-терористичної операції продемонстрували проблеми в діяльності, координації та забезпеченні підрозділів силового блоку.

Нині, дякувати Богу, наше військо поступово реанімується.

Є в нашій країні чимало прихильників побудови армії за принципом територіальної оборони. Цей елемент присутній в структурі Збройних сил Норвегії. Тамтешня Home Guard достатньо патріотично мотивоване і має своїм завданням захист місцевого населення. Home Guard бере участь у спільних військових операціях разом із сухопутними, морськими і військово-повітряними силами.

оборони. – Навіть ядерні країни досягають домінування здебільшого завдяки використанню високотехнологічної досвідченої армії, тоді як зброя масового ураження залишається радше фактором дипломатичного тиску та гарантією захисту.

Справді, наявність численної армії служить як засобом стримування, так і механізмом захисту національних інтересів на світовій арені. До такого способу вдаються держави, що претендують на регіональне і світове лідерство. Наприклад, Китайська Народна Республіка, Індія, а також країни, що перебувають у недружньому оточенні.

– Світовий досвід показує, що оптимальним для утримання в мирний час є військо, яке становить близько 1 % від населення держави, – говорить адмірал Ігор Тенюх, экс-виконувач обов'язків Міністра оборони. – Це саме та кількість, нижче якої існуватиме загроза розбалансування видів і родів військ, неспроможності складових системи оборони виконувати свої завдання. Малочисленна армія, призначена для виконання парадних атрибутів, виконання миротворчих та експедиційних функцій тощо, звичайно, може практикуватися. Але забезпечити захист кордонів держави вона навряд чи зможе.

Оптимальною, наприклад, могла б стати так звана швейцарська модель. Її реалізувала не лише позаблокова Швейцарія, а й Ізраїль і країни Балтії, які, до речі, є членами НАТО. У тамтешніх арміях діє загальний військовий обов'язок. На службу призивають чоловіків віком від 18-19 років. Частка регулярного війська становить в різних країнах приблизно 100-200 тис. осіб. На нього покладаються завдання щодо утримання техніки, проведення занять з бойової підготовки і, що не менш важливо, вишколу великої кількості резервістів. Остання категорія після проходження строкової продовжує службу в резерві, яка передбачає регулярні збори та підготовку. У випадку війни,

проведення бойових операцій, під час природних катаклізмів або за потреби посилити охорону тих чи інших територій резервісти підлягають мобілізації.

Кілька місяців тому, наприклад, армія Ізраїлю отримала від уряду країни згоду на додатковий призов 16 тис. резервістів для проведення ротації бійців, які беруть участь у бойовій операції «Protective Edge» в секторі Газа. Таким чином їхня загальна кількість нині становить 86 тис. осіб. Зрозуміло, що це далеко не весь ізраїльський резерв. Фахівці припускають, що в такий спосіб можна утримувати понад 90 % військовонавченого ресурсу. Цифра, погодьтеся, значна.

За територіальним принципом

Є в нашій країні й чимало прихильників побудови армії за принципом територіальної оборони. Цей елемент присутній, зокрема, в структурі Збройних сил Норвегії. Тамтешня Home Guard, або так зване ополчення, достатньо патріотично вмотивоване і має своїм завданням захист місцевого населення. Home Guard бере участь у спільних військових операціях разом із сухопутними, морськими і військово-повітряними силами.

З огляду на те, що Норвегія займає територію лише в 1,7 раза меншу від України, а її населення майже вдвічі менше, існування Home Guard цілком себе виправдовує. Особливі надії норвезьке військове командування покладає на загони, які діють у прибережній зоні та гірських районах, оскільки місцеві ополченці досконало знають територію, тож можуть ефективно протидіяти будь-якому агресору.

Чим не аналогія з Україною, яка хоч переважно й рівнинна, але також має і гори, і вихід у море? А події на Сході нашої держави продемонстрували наявність неабиякої патріотичної вмотивованості в переважній більшості наших співгромадян. Там Росія зіткнулася з найкращими у світі солдатами. Зі слабким матеріально-технічним забезпеченням, поганою логістикою, але з неабияким бажанням протистояти російській агресії. Як бачимо, моделі побудови збройних сил, реалізовані в цих країнах, навіть за мінімальних людських ресурсів і за відсутності підтримки з боку союзників, цілком дозволяють гарантувати національну безпеку. Адже фактично вони означають тотальне озброєння населення, яке навіть за умов окупації продовжуватиме опір. Саме імовірність розвитку війни за таким сценарієм стримує потенційного агресора. І саме тому під час Другої світової війни Німеччина не наважилася напасти на Швейцарію.

...І козацькими традиціями

В Україні певну аналогію з ополченням пропонує запровадити проект Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію створення обороноздатної Української держави та суспільства», який надійшов на розгляд народних депутатів у вересні поточного року. Ним, зокрема, передбачено створення Народного резерву Збройних Сил України – козацтва. Якщо проект буде ухвалено, то до новоствореної структури за бажання зможуть вступити визначені категорії громадян, які не мають медико-соціальних протипоказань і за станом здоров'я придатні до служби у військовому резерві.

Козацтво формується за територіальним принципом через самоорганізацію громадян. Вони самі обирають командування на місцевому, регіональному та державному рівнях. За кожним утвореним підрозділом планується закріпити представника Збройних Сил України, завданням якого є контроль за діяльністю організації та дотриманням законності членами козацтва. Самі ж представники Народного резерву зобов'язані підтримувати навички поводження зі зброєю та щороку проходити двотижневі мобілізаційні збори. За потреби загальне керівництво територіальними підрозділами може здійснювати Генеральний штаб чи інші визначені ним органи.

Планується, що козацтво допомагатиме Збройним Силам України, Державній прикордонній службі, іншим структурам та органам влади. Окрім цього, на українсько-російському кордоні з вищезазначених осіб пропонується навіть сформувати військово-козацькі поселення. Ідея, можливо, дещо дивна, але досить смілива і цілком відповідає українським національним традиціям. Єдине, чого потрібно остерігатися при створенні козацтва, – аби нове утворення не стало занадто політизованим. Адже досвід показує, що представники українського політикуму не гребують жодною можливістю попіаритися на діяльності патріотичних організацій. А іноді й узагалі намагаються прибрати їх до своїх рук.

Необхідно зберегти призов на строкову службу, поступово формуючи професійні підрозділи та готуючи резерв. Також потрібне докорінне технічне переозброєння. І не лише через державне замовлення вітчизняним підприємствам, а й за потреби через закупівлю в іноземних партнерів.

З огляду на вищезгадане, мусимо констатувати: у нинішній ситуації необхідно зберегти призов на строкову службу, поступово формуючи професійні підрозділи та готуючи резерв. Добровольчі батальйони, які добре себе зарекомендували в антитерористичній операції на Сході України, доцільно було б увести в штат Збройних Сил, а найбільш обдарованих командирів направити в регіони для формування народного ополчення, водночас створюючи правові й організаційно-технічні умови для здійснення цієї мети.

Наступною складовою оновлення українського війська має стати його докорінне технічне переозброєння. І не лише через державне замовлення вітчизняним підприємствам, а й за потреби через закупівлю в іноземних партнерів.

Звісно, для здійснення задуманого знадобляться чималі гроші. У комітеті Верховної Ради з питань національної безпеки та оборони порахували, що фінансування армії та відповідних державних програм у сфері безпеки має бути гарантоване на рівні не нижче 5 % ВВП до повного переозброєння армії та 3 % у мирний період.

Скупитися не варто, адже навіть незрячий може побачити: найближчі десятиліття нам жити по сусідству з країною, яка вестиме надзвичайно агресивну політику по відношенню до України.

Отже ми маємо готуватися до «забігу на довгу дистанцію» і в жодному разі не тішити себе ілюзіями, що ситуація вирішиться сама собою. Якщо хочемо перемоги – потрібно діяти.

Сергій БАСАРАБ

Добровольчі батальйони, які добре себе зарекомендували в антитерористичній операції на Сході України, доцільно було б увести в штат Збройних Сил, а найбільш обдарованих командирів направити в регіони для формування народного ополчення.

КОЖЕН, ХТО ЖИВЕ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ, ПОВИНЕН ЇЇ ЗАХИЩАТИ...

Події, що відбулися в Криму і відбуваються сьогодні на Сході держави, показали: Україна не була готова до відстоювання свого суверенітету. Гірка, але правда, визнана і на вищому державному рівні. Чому за понад 20 років ми так і не створили боєздатної армії, яка б могла дати гідну відсіч тому, хто зазіхатиме на нашу землю? Що потрібно зробити, аби в максимально короткі терміни відновити її бойову спроможність? Яка модель війська нам найбільше підходить?

На ці непрості запитання відповідає експерт, начальник Генерального штабу Збройних Сил України генерал-полковник у відставці Анатолій Лопата.

– Зважаючи на ситуацію, в якій ми опинилися, навіть останній невіглас побачив справжнє обличчя нашого північного сусіда: хиже, підступне і цинічне, – говорить він. – А коли маєш такого сусіда, то мушиш усіляко дбати про свою безпеку. У мене багато знайомих серед офіцерів, генералів, також і серед тих, хто воює на Сході країни. То усі вони вважають, що Україна повинна створити такий механізм, коли б кожен дорослий громадянин, який не має проти-показань за здоров'ям, тією чи іншою мірою скуштував солдатської каші. Повторюю: кожен. І немає значення, хто він – двірник чи міністр. Адже всі ми живемо в одній країні і повинні вміти її захищати.

– Для цього ж потрібно призивати до війська не десятки тисяч молодих людей, а сотні тисяч.

– Величезну армію нам «не потягнути». Зважаючи на це, чому б не розглянути такий варіант: тих юнаків, які не служили, залучати до військових зборів терміном на 2-3 місяці. Замалий строк? Ні, якщо нормально організувати заняття з бойової та вогневої підготовки, то цілком достатньо, щоб молода людина, пройшовши відповідний вишкіл у військовому таборі, отримала навички ведення бойових дій, наприклад, з оборони міста чи села від ворога. Ми ж не збираємось воювати за тридев'ять земель.

Такі збори чоловіче населення повинно проходити хоча б один раз у 2-3 роки. А щоб людину стимулювати до сумлінного вивчення військової справи,

держава має з тих дисциплін влаштовувати екзамени, за результатами яких заохочувати кращих. Скажімо, грошовими винагородами, пільгами для вступу до вищих навчальних закладів.

До речі, для військовиків Ізраїлю існують пільги, яких не мають навіть їхні колеги-американці. Чому? Тому що ця країна та її народ знають справжню ціну миру і спокою, вони готові віддати останню сорочку тому, хто їм це гарантує. І в нас повинен домінувати такий же підхід. А ще я наполіг би на перегляді принципів викладання шкільного предмета «Захист Вітчизни». Так, як він сьогодні викладається, ніяких елементарних навичок із захисту країни сучасний юнак не отримає.

Потрібно підвищити статус викладача цього предмета, проводити зі старшокласниками військово-польові збори, повернути до шкіл справжні зразки стрілецької зброї, яку б молодь опановувала реально, а не за допомогою наочної агітації. Я за те, щоб молоді українці вчилися захищати рідну землю. Лише за такої умови вони житимуть на ній вільними людьми, почуватимуться її господарями і пишатимуться своєю приналежністю до України.

– Якою має бути чисельність армії?

– Досвід інших країн свідчить, що при визначенні кількісних показників за основу береться 0,5 % від населення тієї чи іншої держави. Для України це десь 200-220 тисяч військовослужбовців. Останнім часом у нас рахували усіх підряд: кухарів, жінок-діловодів, музикантів. За всієї поваги до них, вони в час «Ч» не підуть захищати Україну.

– А як Ви ставитесь до запозичення чужого досвіду при вирішенні оборонних проблем?

– Упродовж кількох десятиліть вищі чиновники

Міністерства оборони здійснили сотні, а те й тисячі закордонних вояжів, метою яких було «вивчення досвіду інших країн з військового будівництва». І яка, скажіть, користь від тих відряджень? Здебільшого, лише збитки. Адже ніхто й нічого не запроваджував у нашої армії.

Зважаючи на сьогоднішні реалії – військові, економічні, – варто придивитись до досвіду тих же швейцарських Збройних сил. Населення цієї країни – лише 7,5 мільйона осіб, а чисельність війська дорівнює... 22 тисячам!.. А при виникненні військової загрози ще 600-тисячне військо. Лише за кілька годин! А протягом 2-3 діб воно стає 1,5-мільйонним.

Річ у тім, що армія Швейцарії має кадрово-міліційну структуру: проходячи час від часу відповідну військову підготовку, громадяни цієї країни перебувають у запасі, тож готові будь-якої миті стати на захист держави. Її технічний парк вражає. Так, наприклад, на озброєнні армії знаходяться близько тисячі танків, понад 400 бронемашин, а також майже 600 літаків і вертольотів. Причому – останніх поколінь!..

Уся ця техніка належно зберігається, охороняється і за потреби її двигуни заводяться з півоберта. І ще один факт: маючи населення трохи більше 7 мільйонів, Швейцарія витрачає на оборону близько 5 мільярдів американських доларів. Для порівняння: у минулі роки бюджет Міністерства оборони України становив менше 2 мільярдів. І це при 45-мільйонному населенні і набагато довших за швейцарські кордонах.

**«Хто економить на армії,
той ризикує бути проклятим
нащадками».**

Отто фон Бісмарк

Не закликаю в одну мить запозичити швейцарський чи ізраїльський досвіди – це нереально. Тому пропоную наступний крок. У колишній радянській армії існували так звані кадровані полки, де служили лише кілька десятків офіцерів, які становили основу командування частини й основних підрозділів. Але за потреби на базі, скажімо, кадрованого мотострілецького полку можна було розгорнути повноцінний полк чисельністю в кілька тисяч вояків, який був спроможний виконувати ті ж завдання, що і звичайний. Адже на території частини знаходилися техніка й озброєння, з якими за потреби військовики йшли в бій.

Чому б сьогодні, адаптуючись до українських реалій, не створити такі частини? Головне – оснастити їх сучасними зразками озброєння, новими танками, бронемашинами, ракетними комплексами, а на складах мати сучасну стрілецьку зброю.

Слід серйозно потурбуватись і про тилове забезпечення, щоб бабусі і дідусі не переказували на потреби армії останні копійки зі своїх мізерних пенсій, а волонтери не шукали касок і бронежилетів. Все це має зберігатися в достатній кількості на складах, тил повинен бути дієвим, готовим до серйозних викликів. Адже забезпечення військовиків речовим майном і харчуванням завжди неабияк впливало на боеготовність будь-якої армії, а воюючої – і поготів.

Потрібно, щоб фахівці зробили розрахунки стосовно того, які саме види озброєнь, техніки, комплектів обмундирування нам потрібні на випадок тієї ситуації, яку маємо сьогодні. Недарма ж кажуть: хочеш миру – готуйся до війни.

Водночас кожен військовозобов'язаний запасник має знати, до якої саме частини він прикріплений, де

проходитиме тренування, навчання, для чого взагалі мають організовуватись військові збори. Колись таких військовиків-запасників, яких призивали на збори, іменували «партизанами». Україна повинна мати своїх партизанів!

– Яких невідкладних кроків потрібно вжити, щоб мінімізувати вплив Росії на Україну?

– На мій погляд, варто надійно прикрити східний кордон, який до недавнього часу був «голим»: прикордонники, наприклад, несли службу за європейськими стандартами, озброєні гумовими палицями і пістолетами.

На контрольно-перепускних пунктах хай так і буде. Але поруч, за кілька сотень метрів, мають бути обладнані фортифікаційні споруди для особового складу. Там повинна зберігатись інша зброя: кулемети, гранатомети, протитанкові ракетні комплекси, а люди в «зелених кашкетах» зобов'язані професійно володіти цією зброєю. Ну і, звісно, потрібно туди передислокувати чи розгорнути нові військові частини, які б мали на озброєнні танки, ракетні комплекси тощо. Бажано побудувати глибокоешелоновану оборону. Для цього потрібні кошти. І великі. Безпека не є дешевою. Але в цьому випадку ми годуватимемо свою рідну українську армію, а не чужу.

Інтерв'ю вів Сергій ЗЯТЬЄВ

**Слава наша – це свідцтво
нашого сумління.
як ми поводитись у світі...**

**Друге послання Апостола
Павла до Коринтян 1:12**

14 серпня 2014 року група цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України перебувала в у розташуванні 11-го територіального батальйону «Київська Русь» у Дебальцевому. Антена мобільного оператора – неподалік, але зв'язок відсутній повністю. Ранок 15-го серпня видався по-осінньому прохолодним. П'ята ранку. Спати неможливо – поруч працює артилерія. Начальник медичної служби 11-го батальйону територіальної оборони «Київська Русь» Валерій Заболотніков прокинувся вдосвіта. Він родом із Тореза Донецької області. Ще замолоду реалізував себе на Київщині, а зараз звільняє малу Батьківщину від окупантів. На війні – з травня, але звикнути до обстрілів так і не зміг. Хоча і переконаний, що страх, як й інші людські емоції, контролювати можливо. Між залпами артилерії долітає луна черг з «калашнікова». Говоримо пошепки біля намету.

– Це справжня війна. Ми виконуємо свою роботу. Тут кожен випадок – особливий. Додає впевненості усвідомлення, що на полі бою ти можеш урятувати життя, – ділиться думками лікар.

Несподівано, ніби нізвідки, із вереском гал'ям з'являється «таблетка». З неї вистрибує санітар і кричить з надривом:

– Федоровичу! Два «трюхсотих» і три – «двохсотих»...

У присутніх – відчуття невідворотності.

– Хто? – перепитує Валерій.

– Комбат, Корсар і Єрмак.

– Як же це? Хлопці, а ну допоможіть!

Несповна усвідомлюючи, що відбувається, біжимо до «медичної машини». У руках ноші... Обережно, немов живих, хлопці дістають і ви-

Валерій ЗАБОЛОТНИКОВ :
– Це справжня війна. Ми виконуємо свою роботу. Тут кожен випадок – особливий. Додає впевненості усвідомлення, що на полі бою ти можеш урятувати життя.

БОГ ЙОМУ НЕ ВІДМОВИТЬ

Батя беріг людей, тож ретельно планував кожну операцію, більшість з яких, як і останню, очолював особисто.

носять усіх по черзі до намету. Федорович із санітарами додатково надає пораненим першу допомогу, щоб витримали дорогу до Артемівська. Потім оглядає загиблих. Ледь стримуючи емоції, фіксує характер травм і причини загибелі в журналі. Одного із групи поранено в ліву ногу. Йому допомагають дістатись намету. Він сідає поруч.

— Хлопці, дайте мобільник, мій залишився там, — долаючи біль і втому, звертається до нас ротний.

Отримавши телефон, дзвонить мобільному оператору:

— Прошу негайно від'єднати номер від мережі (Пауза). Дівчино, я в зоні активних бойових дій антитерористичної операції. Під час бою втратив телефон. Можливо, він — у сепаратистів, тож не можна допустити, щоб вони ним скористались. Вимкніть його, будь-ласка!

У присутніх уривається терпець. У кожного виникає бажання «простими» словами пояснити дівчині, що відбувається насправді. Зрештою вона обіцяє виконати прохання воїна.

Зі Слов'янська у Дебальцеве прибув батальйон. За день до цього підійшли до Фащівки — однієї із найнебезпечніших ділянок — з трьох боків від Красного Луча, Перевальського та Горлівки, оточеної терористами. Вночі з 14 на 15 серпня російські найманці обстріляли позиції «Київської Русі» з великокаліберної артилерії. А зранку...

У таборі залишились забезпечення та медична частина. Про загибель комбата за кілька хвилин знали

всі, адже погані новини ширяться з подвоєною швидкістю.

— Як це сталося? — ставленим голо- сом запитав пораненого офіцер батальйону, який з'явився невідомо звідки.

— Ми «вийшли» вдосвіта на комбатовському автомобілі в розвідку. Він особисто очолює. За два-три кілометри проїхали спокійно. Дісталися ділянки, де дорога повертає в низину між трьох пагорбів. Автівку залишили. Виходимо з-за рогу, раптом із «зеленки» з'явилися двоє «сепарів» зі стволами. Пряме бойове зіткнення. Ми їх одразу поклали. І тут звідусіль почалася стрільба. У ході бою встигли помітити при дорозі хатинку. Батя метнувся до неї і вів вогонь звідти, Корсар із ним, решта — розсипалися сицинію.

— Не тягни жили, як Батю поклали?

— Їх з Корсаром... Майже одночасно... Снайпери. Потім Єрмака... Я на асфальті з-за автівки вогонь вів. Мені тільки в ногу поцілили. Вони думали — перебили всіх. Одразу після стрільби вискочив біленький «жигулик», зупинився. З пасажирського місця виліз один «чмирдяй», мовляв, місцевий, і запитує: «Чи кому потрібна допомога?» А з-під дверця ствол «акаешний» стирчить. Цих двох я сам поклав. А Баті снайпер під пластину броника поцілів.

— А БТР?

— Першим на допомогу БТР із блокпоста, за ним — наш. Поклали ми їх багато, коли б не снайпери... БТРи добивали «сепарів», хто не розбігся. «Зеушку» свою розгорнути вони не встигли. Її разом із «КАМАЗом» і мінометами наші спалили.

У тій сутичці бойовиків розбили. Троє із найкращих воїнів 11-го батальйону — комбат Олександр Гуменюк (Батя), старший солдат Олег Оникієнко (Корсар), солдат Євген Єрмаков (Єрмак) — заплатили за перемогу найвищу ціну — власним життям. Олексія Данченка, Сергія Олей-

никова та Едуарда Мальованого поранили.

Пізніше під час спілкування з військовослужбовцями цього батальйону я дізнався, що таких командирів, як Олександр Леонідович Гуменюк, — один на тисячу.

Він був на Майдані гідності. Разом із побратимами створив батальйон «Київська Русь» та відправився захищати Україну.

Батя беріг людей, тож ретельно планував кожну операцію, більшість з яких, як і останню, очолював особисто. Саме завдяки цьому понад три місяці війни серед його підлеглих не було «двохсотих», навіть поранено було менше десяти.

Його бійці завжди воювали завзято, розбили кадірівців. На легендарного командира вороги оголосили полювання з винагородою у 25 тис. доларів. Про те, що Батя щиро вірив у беззаперечну перемогу нашої армії над путінськими терористами й доклав до цього неабияких зусиль, що в нього залишилася кохана дружина з трьома одинадцятирічними синами-близнюками — його побратими розкажуть пізніше...

...Проводжаючи очима «таблетку», що везла героїв до Артемівська, думав: виявляється, життя не має іншого сенсу, ніж той, який ти сам у нього вкладаєш. Олександр Леонідович Гуменюк і його побратими захищали Україну, за це і віддали свої життя.

Кажуть, той, хто йде від нас назавжди у великі християнські свята, потрапляє відразу до раю. Коли так, то Олександр Гуменюку є про що розповісти і про що попросити Бога. Він йому — не відмовить...

Володимир КОСЕНКО

Брудна гібридна війна Росії проти України виявила низку проблем, які потребують першочергового вирішення. Серед них – відсутність персональних жетонів у бійців, які перебувають у зоні АТО. Міністерство оборони України замовило виготовлення сучасних персональних жетонів, які отримає кожен учасник бойових дій на Донбасі, а згодом і решта військовослужбовців.

ЖЕТОН СОЛДАТА – ІМ'Я ГЕРОЯ

Низький уклін волонтерам і представникам громадськості, які забезпечують батальйони захисників на Сході нашої держави усім найнеобхіднішим. Їхніми зусиллями український опір став всенародним, а назва «УКРОП» – символом нездоланності українських відчайдухів і патріотів. Чимало людських і матеріальних ресурсів залучено для встановлення осіб загиблих за особистими речами, прикметами, коштовними аналізами ДНК. Все для того, щоб герої не залишилися невідомими.

– Різку критику громадськості на адресу оборонного відомства щодо відсутності жетонів у воїнів можна сприймати лише частково, – вважає Артем Сопов, який вивчив сучасну світову практику та історію і виготовляє жетони за світовими стандартами з американських матеріалів. Він з колегамі вже безкоштовно виготовив понад п'ятсот жетонів для добровольців.

Особисті ідентифікатори Збройні Сили України успадкували від Радянської армії, де їх мали лише офіцери. Алюмінієвий з особистим номером жетон вручався лейтенанту перед випуском з училища на весь період подальшої служби.

Вважати солдатів і офіцерів «гарматним м'ясом» – традиція кривавих російських правителів. Історичних прикладів сканування жетонів є чимало. Так, у 1942 році їх анулювали в Радянській армії, аби

приховати фактичні людські втрати. Таким чином спотворювалася статистика кількості поранених, убитих і полонених.

– Коли я почав розбиратися, то з'ясував, що з алюмінію жетони робити не можна, – продовжує Артем. – Аркадій Бабченко, опозиційний російський військовий кореспондент, писав, що в Чечні солдати навіть крали нержавіючі ложки з їдальні для нанесення на них інформації про себе. Саме тоді і зрозуміли: в палаючому БТРі, коли горить і плавиться двигун, від алюмінієвого жетона нічого не залишається. На жаль, волонтери, які зараз вивозять загиблих із непідконтрольних українським військовим територій, лише підтверджують цей факт.

Та головна проблема полягає в тому, що лише невеликий відсоток професійних військових правильно розуміє необхідність цього військового атрибута та вміє із ним поводитись.

Капсула II світової війни

Один говорить: «У загиблого побратима я заберу зброю, особисті речі і жетон». А на запитання, як його ідентифікувати, упізнати, відповідає: «Запам'ятаю місце загибелі». Це вкрай неправильно.

Чому жетонів потрібно два? У разі смерті бійця один повертають до частини, де він служив, другий завжди залишається на тілі для ідентифікації за будь-яких обставин. Тож при захисті держави потрібно усвідомити, що коли вже випаде честь полягти за

Україну, маєш зробити це як герой, з Ім'ям.

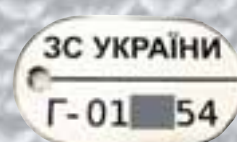
У цьому питанні Жетон військовослужбовця Національної гвардії України

Ідентифікатори ЗС СРСР

Жетон військовослужбовця ЗС України

Жетон військовослужбовця Національної гвардії України

При захисті держави потрібно усвідомити, що коли вже випаде честь полягти за Україну, маєш зробити це як герой, з Іменем.

формації передбачається Женевською конвенцією про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, яку Україна разом з іншими державами підписала 12 грудня 1949 року. Зокрема, стаття 15 Конвенції передбачає, що завжди, а особливо після бою, сторони конфлікту повинні без затримки вжити всіх можливих заходів для того, щоб розшукати й підібрати поранених і хворих для захисту їх від мародерства та поганого ставлення, для забезпечення їм належного догляду, а також для того, щоб розшукати мертвих і запобігти їхньому пограбуванню.

У статті 16 визначено, що сторони конфлікту повинні якомога швидше зареєструвати кожного пораненого, хворого або померлого супротивної сторони, які потрапили під їхню владу, будь-які подробиці, що можуть допомогти під час ідентифікації.

Ці відомості повинні, по можливості, містити таку інформацію про бійця:

- а) зазначення держави, від якої він воював;
- б) армійський, полковий, особовий чи серійний номер;
- в) прізвище;
- г) ім'я чи імена;
- д) дата народження;
- е) будь-які інші подробиці, зазначені в його посвідченні особи чи на ідентифікаційному жетоні;
- ж) дату й місце захоплення в полон або смерті;
- з) подробиці щодо поранень, хвороби або причини смерті.

Зазначену вище інформацію якомога скоріше передають до описаного у статті 122 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (995_153) від 12 серпня 1949 року Інформаційного бюро, яке своєю чергою передає ці дані державі, від котрої залежать ці особи, за посередництва держави-покровительки й Центрального агентства у справах військовополонених.

Такі правила цивілізованих країн... Наскільки їх можливо дотримуватись у брудній гібридній війні – відповісти складно. Але саме дотримання міжнародних норм і домовленостей відрізняє цивілізовану державу від терористично-бандитських угруповань, озброєних Росією на Сході України.

Володимир КОСЕНКО

**Ідентифікатор
військовослужбовця
ЗС Ізраїлю**

**Ідентифікатор
військовослужбовця
ЗС Данії**

**Ідентифікатор
військовослужбовця
ЗС Канади**

вважає педантичність німців. Нащадки солдатів часів Другої світової війни хочуть викопати останки своїх загиблих родичів у місцях великих поховань і перевезти їх на батьківщину. Проблем з ідентифікацією в них не виникає, тому що кожен мав спеціальний жетон і відповідно обліковувався.

– Сьогодні на державному рівні необхідно створити чіткий реєстр та єдиний зразок особистого ідентифікаційного жетона для всіх силових структур. Зробити його максимально технологічно простим, надійним та доступним, – переконаний Артем, керівник «Планки.Орг».

Ідентифікатор мусить бути із нержавіючої сталі. Бажано, щоб їх було два. Американці під час війни у В'єтнамі додатковий (окрім двох основних) зашнуровували в одязі, черевиках або прив'язували до ремня, інші – на шию. В Ізраїлі пішли далі. У цій країні видається два жетони із прізвищем, ім'ям і номером. Один разом із ланцюжком поміщається в чохол з тканини на шию. При цьому вони не відблискують і не дзвенять під час руху, не контактують із тілом. Передбачена перфорація для розлому при фіксації смерті. Другий – розламується й кожна його частина носить у спеціальному відділенні чобіт, в якому він фіксується кліпсою.

На міждержавному рівні засудування жетона як носія ін-

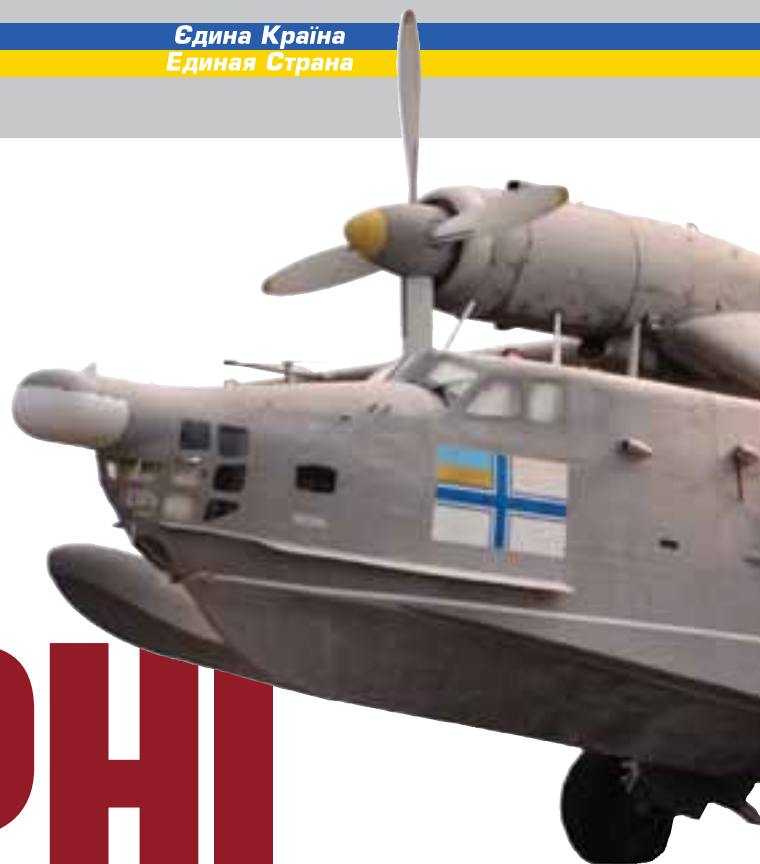

Армійські жетони ЗС Австралії

Армійські жетони США

ПОШИЛИ РОСІЯН В ДУРНІ

Цьому подвигу, без сумніву, відведуть гідне місце в підручниках з історії військового мистецтва. Під носом у російських окупантів наші військовослужбовці провели безпрецедентну операцію.

Автономна Республіка Крим. Селище Новофедорівка. 27 лютого «зелені чоловічки» оточили розташування бригади. «Мы прибыли охранять вас от татар», – зазначив невідомий, відрекомендувавшись старшим. На його армійській куртку проглядався перевернутий погон капітана російської армії. «У нас есть информация, что татары хотят захватить оружие и выступить против мирного населения Крыма», – додав він. У такий ненав'язливий спосіб східний сусід за участю своєї регулярної армії розпочав блокування українських військових частин і подальшу неоголошену війну проти України.

На територію бригади «зелені чоловічки» намагались проникнути вже з перших днів своєї присутності, напевне знаючи про виняткове призначення морських авіаторів. Українське командування, як і належить, попередило загарбників: наші вартові діятимуть згідно із законодавством і статутами. Це дещо охолодило наміри агресора. Росіяни розташувались за територією частини по її периметру.

Підлеглі командира бригади полковника Ігоря Бедзя з хвилюванням очікували команди до дій. Адже до останнього сподівалися, що підконтрольний їм аеродром стане

місцем висадки нашого повітряного десанту та плацдармом для подальшого очищення території, захопленої росіянами. На жаль, цього не відбулося. Час неминуче спливав.

Кількість блокувальників щодня збільшувалась. Через неогорожені ділянки аеродрому вони проникали на територію та намагались перекрити контрольно-технічний пункт і підходи до стоянок авіаційної тех-

ніки. Незабаром до частини прибула делегація російських офіцерів. Вони висунули ультиматум: скласти зброю, замінити український прапор на триколон і перейти на бік Російської Федерації.

Серце командира підказувало: сидіти склавши руки не можна. Необхідно негайно діяти. Але ж як? Адже мало чи не кожен крок наших авіаторів фіксувався «зеленими чо-

«Зелені чоловічки» оточили військову частину

ловічками». Відповідь підказала командирська кмітливість. Комбриг прийняв несподіване рішення: під виглядом виконання регламентних робіт евакуювати авіаційну техніку. У режимі повної таємності Бедзай зібрав бойові екіпажі. «Я прийняв рішення передислокувати літаки та вертольоти на материк. Діяти будемо миттєво. Це стане несподіванкою для агресора. Із цієї хвилини всім перебувати в готовності та по команді підняти борти в небо», — наказав командир.

Найближчими до Новofедорівки були аеродроми в Одесі та Миколаєві. Отже, штаб прорахував два варіанти евакуації:

над сушею та морем. Визначили умовний сигнал, за яким командири повітряних суден запускають двигуни та злетять у небо. Обговорили черговість вильотів.

Аби максимально забезпечити проведення операції, морські авіатори встановили безперервне спостереження за окупантами. З'ясували, зокрема, що ті ночують за межами аеродрому, а під час прийому їжі ослаблюють блокування частини. Саме ця інформація стала визначальною при ухваленні рішення.

Того дня усі чекали з нетерпінням. О шостій годині ранку командир бригади, головний інженер і начальник штабу при-

Командир бригади зберіг повітряний боекомплект України.

були на аеродром. Усе відбувалося за планом. Ігор Бедзай зв'язався із заступником командувача Військово-Морських Сил ЗС України з авіації – начальником управління авіації та протиповітряної оборони, на той час полковником Василем Черненком. Оскільки телефонні розмови прослуховувалися супротивником, про готовність комбриг повідомив за допомогою кодових слів.

Виконанню завдання сприяла й погода, тож згодом на аеродром прибули екіпажі. Ворог нічого не запідозрив, і екіпажі успішно зайняли свої місця. Командир віддав команду на запуск двигунів.

І ось хвилюючі хвилини: один за одним вертольоти піднімалися зі стоянок у повітря. Двигуни льотчики прогрівали під час зльоту, хоча за інструкцією це має відбуватися на землі.

– Більше хвилювався, звичайно ж, за зліт літаків, – згадує полковник Ігор Бедзай. – Адже їм потрібно ще й вирулити на злітну смугу. Кожній машині на це необхідно щонайменше 15 хвилин. За цей час росіяни запросто могли її заблокувати. Дякувати Богу, обійшлося.

Згодом комбриг дізнався, що старшого, який керував діями окупантів, тоді на летовищі не було. Почувши гуркіт авіаційних двигунів, «зелені чоловічки» просто розгубились та не знали, що робити.

Згідно з планом командира екіпажі на гранично малій висоті взяли курс над морем на Миколаїв. Політ здійснювався в режимі повної радіотиші. Аж раптом в ефірі пролунав невідомий голос. Українською мовою наших льотчиків запитали: «Хлопці! Ви за кого воюєте?» Цілком імовірно, що цей запит надходив з найближчого аеродрому в Бельбеку, який на той час уже контролювали окупанти. Але наші морські авіатори й надалі дотримувались режиму радіотиші та продовжували виконувати завдання.

Згодом на екранах радарів українських літаків з'явилися дві цілі. На їхнє перехоплення росіяни відправили з Гвардійського пару вертольотів Мі-24. Зважаючи на такий розвиток подій, наші авіатори застосували інтенсивні радіоперешкоди. Пілоти Чорноморського флоту Російської Федерації втратили орієнтацію та не змогли завадити українським льотчикам.

Нарешті Миколаївщина. Кульбакинський військовий аеродром зустрів героїв низькою хмарністю. Складні погодні умови вимагали від українців неабияких зусиль, аби здійснити посадку на невідомий аеродром в умовах обмеженої видимості. Ледь шасі торкнулися злітної смуги, пілоти зрозуміли, наскільки ризи-

кованим був цей політ. Але вони продемонстрували мужність і професіоналізм, врятувавши авіаційну техніку. Тепер ми можемо впевнено констатувати, що це – справжній подвиг. Адже завдяки цим людям Україна зберегла унікальний рід військ.

– Наші вороги планували знищити морську авіацію України, але їм це не вдалося, – з гордістю заявляє полковник Ігор Бедзай. – Ми, як і раніше, маємо пілотів, техніків, інструкторів і взагалі людей, які люблять свою справу та вірно служать нашій державі. Що ж стосується тих, хто зрадив Присязі й зрікся України, – вони самі зробили вибір. Адже служба на Чорноморському флоті Росії, перспективні посади на «Містрялах» – все це залишилося тільки обіцянками. Контракти зі зрадниками росіяни не укладають. Виходить, підмітати аеродром і прибирати сміття – це те, що отримали льотчики-перебіжчики в обмін на Батьківщину.

Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Полковник Ігор Бедзай проводить інструктаж серед своїх підлеглих.

Ігор Бедзай на зустрічі з послом Литви зазначив: «Ми знаємо, що за нами правда. Це знає і весь світ, який нам допомагає. Отже, перемога буде за нами».

Як українець російсь

Я повернувся в анексований Севастополь, аби отримати пенсію. Хоч і минуло трохи більше місяця, як я його полишив, та місто після депортації Військово-Морських Сил України виглядало геть чужим. Вулицями вешталися залишки «переможців», показово нищилося все, що ще вчора було гордістю місцевих жителів, українська мова загнана в підпілля.

Почувши, що пенсію будуть виплачувати в поштовому відділенні і вже у рублях, чимчикую туди. Хоч ще добра година до відкриття, проте у відділенні вже зібралося сотні зо три військових ветеранів російського флоту. Окремо стояли щось з десять ветеранів Флоту українського. Складають список

черги. Я – двісті дев'яносто третій. У свідомості промайнуло щось давно забуте – радянські черги за молоком і м'ясом. До мене підійшов ветеран, якийсь комендор з Чорноморського флоту.

– Що, бандеро, за пенсією російською прийшов, рубликів російських захотілося? А? А у Львів чого не поїхав, ха-ха! Там гімни

КИХ ЗАБІЯК РОЗЛЮТИВ

– Це ж на кого бомбу? – обурився один ветеран, молодший віком. – Дивись, щоб тобі на голову не впала.

Доходило до конфлікту. Ветерани ВМС не втручалися. Поволі, але мене залишили в спокої, змінили тему дискусії.

Нарешті дійшла й моя черга. Отримавши пенсію за два місяці, розписуюся у відомості. І тут один ветеран, заглянувши через моє плече у відомість, заволав:

– Я не зрозумів! Я служив у 30-й дивізії ЧФ. Десять років боровся за Росію, за Чорноморський флот на мітинги ходив, був сотником «самооборони», а ти, бандеро, ворог і п'ята колона Росії, проти неї весь час боровся і тепер пенсію отримуєш удвічі більшу за мою?!

Це вже мене дістало! Відступати було нікуди. Позаду – стійка поштового відділення, а попереду – юрба ветеранів, яка вже почала хвилюватися. І дивляться на мене, як на справжнього ворога, немов я ту пенсію в когось із них украв. Я повернувся і цьому зухвалому «тридцятидивізійнику» кажу просто в обличчя:

– Перепрошую. Я вас просив мене завойовувати? Просив? Ні! Я просився до Росії? Ні! Ви мене завоювали? Завоювали! Тепер годуйте, наводочі, і добре годуйте, щоб зараз я не пішов містом з прапорами і плакатами, як ви з «руським блоком» в Україні ходили. Ось тому й пенсія в мене більша, ніж у тебе. Бо ти в Росії живеш, а я – на окупованій агресором території. Зрозумів? – і помахав перед його носом українським паспортом.

Усі мовчали.

Мирослав МАМЧАК, офіцер запасу,
заслужений журналіст України

У нинішніх реаліях окупованого Криму нової пенсії так само не вистачає на життя.

про хохляцький флот будеш писати. Думаєш, ми забули, хто поганим гімн російського Севастополя?

– Ну ти ж, – відповідаю, – у минулі місяці отримував українські гривні, не ламало тебе від них, гарно брав гроші і не обурювався. І в Тамбов чи у Рязань за рублями тебе ніхто не посилав чи посилали? – уже наступав я.

– Я в «самообороні» був, давив ваших під штабом ВМС і академією. Шалудиві герої. Я тебе біля штабу бачив, нас прийшов пікетувати, за свою Хахляндію глотку рвав, а тепер Росія має пенсію тобі платити?

– Зараз он, – продовжує, – ваші нацисти на Донбасі стріляють. Бомбу би там на вас шарахнути і на ваш Київ. Нема і не було вашої України – Малоросія все. Я з Полтавщини повернувся, до рідних їздив. Нациків, таких як ти, уже і там понатикано. Стріляти вас треба...

МИКОЛА ГОЛЄВ

Народився 28 жовтня 1962 року в німецькому місті Веймар. Закінчив Луцький державний педагогічний інститут, Луцький індустріальний інститут, аспірантуру Тернопільської академії народного господарства. Кандидат економічних наук. З 2013 року обіймає посаду голови Всеукраїнської організації сприяння Збройним Силам України ім. гетьмана Сагайдачного.

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІД «САГАЙДАКІВ»

Ідея створення Всеукраїнської організації сприяння Збройним Силам України ім. гетьмана Сагайдачного виникла тоді, коли так звані «зелені чоловічки» Путіна вдерлися у Крим. До цього більшість майбутніх «сагайдаків» з перших днів були на Майдані. Ідеологом та ідейним натхненником народження організації була група патріотів-майданівців, а також їхніх прихильників з членів ветеранських організацій, офіцерів запасу, колишніх суворовців, які за різними обставинами не знайшли себе у війську. Усі хотіли бачити сильну армію, сильну Україну. І що цікаво: у цьому громадянському русі були задіяні не лише етнічні українці. Одними з перших в організацію вступили кримські татари. Після чого виникла ідея: захищати державу за територіальним принципом. Сьогодні такі первинні організації працюють у всіх областях України, у деяких районах – у зоні АТО. Про їхню діяльність і плани щодо створення на теренах України цілісної системи територіальної оборони розповів голова Всеукраїнської організації сприяння Збройним Силам України ім. гетьмана Сагайдачного Микола Голєв.

– Миколо Кузьмичу, за якими напрямками готують «сагайдаків»?

– У діяльності організації ставку робимо на практику.

Уже облаштували кілька центрів і продовжуємо знаходити нові для підготовки «сагайдаків». Так, у місті Сміла Черкаської області на території військового полігону колишнього артилерійського полку кілька місяців функціонує наш навчальний табір. Місцева влада пішла назустріч і виділила в оренду колишні приміщення водоканалу, де наші активісти створюють центр військово-патріотичної підготовки. Активно діє і волинський осередок нашої організації, де за допомогою обласного військового комісара ми маємо доступ до полігонів, а військові надають «сагайдакам» для тренувань зброю та набої.

Ми відкриті для всіх громадських організацій. За потреби надаємо колегам власні тренувальні табори. На жаль, деякі з них лише декларують своє бажання допомогати війську.

– І в чому це проявляється?

– Наведу лише один приклад. «Сагайдаки» практично за свій рахунок з «нуля» у серпні-вересні сформували і підготували до відправлення в зону АТО 90-ї добровільний батальйон 95-ї аеромобільної бригади. Спочатку близько двадцяти громадських організацій пообіцяли, що допоможуть нам. Та на цьому їхня участь і закінчилася. Ми ж витратили кілька мільйонів гривень на амуніцію бійців та їхню підготовку до ведення бойових дій. Ми поставили собі за мету орієнтуватися на потреби війська, а не піаритися в інтересах певних політичних сил.

– «Сагайдаки» принципово виступають за розбудову в Україні територіальної оборони...

– Досвід локальних війн доводить, що особовий склад підрозділів територіальної оборони діяв у своїх районах більш самовіддано і рішучіше. Тероборона має кілька суттєвих переваг перед іншими військови-

ми формуваннями. За оцінками зарубіжних експертів, її утримання обходиться для держави значно дешевше, ніж регулярних військ. Наприклад, у США – у 6 разів,

Данії та ФРН – у 10. До того ж територіальна оборона може вивільнити деякі бойові частини від невластивих їм функцій і завдань, зокрема, пов'язаних з охороною військових і державних об'єктів, утриманням маршрутів пересування та маневру військ. Органи управління та підрозділи сил територіальної оборони, які досконало знають свою місцевість і соціально-політичну ситуацію в її зоні, мають перевагу в боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами противника та незаконними військовими формуваннями.

Нерегулярні війська традиційно існують у Норвегії (норвезьке ополчення Heimevernet), Швеції (шведське національне ополчення, Hemvärnet – nationella skyddsstyrkorna), Фінляндії (Maakuntajoukot), Ізраїлі (Sherut Miluim), Латвії (Zemessardze) та багатьох інших країнах світу. Характерними ознаками сучасного народного ополчення є дозвіл на володіння бойовою зброєю, самозабезпечення ополченців, обов'язок проходити періодичні військові тренування разом із професійними військовими, швидка мобілізація сил ополчення у випадку збройної агресії проти країни.

– Досвід яких держав плануєте використати?

– На наш погляд, треба ретельно вивчати світовий досвід і реалізовувати кращі напрацювання з урахуванням наших національних особливостей. Я мав можливість на власні очі побачити діяльність підрозділів тероборони у Швейцарії та Польщі.

Стосовно зниження витрат нам найбільш підходить польський досвід. Створення національної системи територіальної оборони дозволило полякам значно скоротити фінансові витрати на армію. У країні функціонує громадська патріотична організація оборонного спрямування «Рух за створення територіальної оборо-

Заступник командира батальйону з рекрутингу Денис Р.

Працює інструктором від початку формування батальйону. Проводить первинну підготовку кандидатів: фізпідготовку, підготовку до рукопашного бою та диверсійної роботи. Застосовує власний досвід строкової служби в морській піхоті. Захоплюється вітчизняними єдиноборствами – «Козацький спас», «Бойовий гопак», які розроблялися під українським менталітетом і генотипом. Навчає майбутніх розвідників і диверсантів володіти тілом, ножами, завдавати удари бойовою зброєю.

ни» (Ruch na Rzecz Obrony Terytorialnej – RnROT). Тероборону вони розглядають як резерв Збройних сил. Підрозділи формують на добровільній основі за територіальною ознакою. Військову підготовку особового складу проводять у вихідні дні або у

вільний від роботи час. Періоди навчання і підвищення кваліфікації оплачуються, а закупівля спорядження й озброєння звільняється від податку. Особовий склад військ тероборони поділений на дві категорії: солдати територіальної оборони (підготовлені резервісти) і кандидати у резервісти. Останні спочатку проходять стажування у своїх підрозділах, надалі – основну 30-денну підготовку в навчальних центрах, після завершення якої, склавши присягу, отримують статус солдатів військ територіальної оборони.

– Скажіть, яка роль Товариства

Андрій Михайлович співпрацює з багатьма командирами добровольчих батальйонів та армійських підрозділів. Сьогодні необхідні добре підготовлені спецгрупи для роботи в розвідці. Тому інструктори акцентують увагу на заняттях з розвідувально-диверсійної роботи. Саме для цього колишні спеці із «Вимпела» розробили тримісячну програму. Фахівці з «Півдня» уже підготували кілька розвідгруп, що увійшли до штату підрозділів Міноборони. По закінченні тримісячних курсів усі добровольці уклали з Міністерством оборони контракти. Комбат пишається тим, що його колишні вихованці вже відзначилися при зачистці й утриманні донецького аеропорту.

За словами Верлатого, зараз виникла проблема з деякими добровольчими батальйонами: патріоти, які там виконують свою місію із захисту Вітчизни, нерідко офіційно ніде не оформлені. Андрій Михайлович особисто бачив на передовій у зоні АТО незареєстровані підрозділи, які, утім, героїчно виборюють територіальну цілісність і незалежність нашої держави. Та проблема не лише в підпорядкуванні цих невеличких груп. З деякими коман-

дирами добровольчих батальйонів теж біда. Комбат «Півдня» упевнений, що тільки професійний військовий може координувати дії батальйону. Зараз же склалася ситуація, коли деякими підрозділами керують люди, які нічого не розуміють у бойовому злагодженні. Причиною такого непрофесіоналізму є відсутність військового досвіду – у минулому ці командири служили строкову старшиною або сержантом, були прапорщиками тощо. Приміром, сумнозвісний івано-франківський батальйон очолював військовий, який обіймав у військкоматі другорядні посади і ніколи за межі регіону не виїжджав. То що отримали? Підрозділ, покинувши зброю, залишив позиції. Але ж, за великим рахунком, бійці не винні, команду давав комбат. Деякі з командирів понад усе прагнули поставити прапор на День незалежності над Донецькою ОДА. До чого це призвело – усім відомо.

На переконання заступника голови Всеукраїнської організації сприяння Збройним Силам України ім. гетьмана Сагайдачного Андрія Верлатого, настав час професіоналів. І, як свідчать події на Сході України, удвоєно не завжди перемагають кількість. Якість – ось чого треба прагнути. На щастя, українці – тямущий народ, було б лише бажання. А бажання захищати Батьківщину – є!

З радником Міністра оборони, заступником голови Всеукраїнської організації сприяння Збройним Силам України ім. гетьмана Сагайдачного, командиром територіального батальйону «Південь» Андрієм Верлатим ми зустрілися на основній базі підготовки бійців у с. Сухолуччя, що на Київщині. Тут поряд з добровольцями батальйону «Київ-2» проходять вишкіл і його підлеглі. До того ж, за сприяння керівництва міста Гостомель, військові домовилися про використання території покинутого цегляного заводу для проведення занять з майбутніми розвідниками. Його напівзруйновані цехи й адміністративні будівлі якнайкраще підходять для відпрацювання прийомів роботи в захопленому «місті».

сприяння обороні України (ТСОУ) у розбудові територіальної оборони?

— Ми ще у травні зустрілися з керівництвом цієї організації для обговорення напрямів спільної роботи. Спочатку вони дали згоду, але коли до керівника київського осередку звернувся наш представник, йому було категорично відмовлено у співпраці. Проте у Рівному нам пішли назустріч. Тобто все залежить

його представники ще й отримують чималі кошти. Організація ж «сагайдаки» за підготовку підричника, розвідника, мінера грошей у держави не просить. Тут треба розуміти: або ми — комерційна організація, або ні. Вже давно на часі питання про використання потужностей ТСОУ для підготовки резервістів армії. І якщо це товариство не повернеться обличчям до Міноборони та громадських організацій, воно не буде потрібне Україні, адже сьогодні його функції фактично виконують інші громадські організації.

— Чи отримуєте підтримку від Міністерства оборони?

— Звичайно. Ми постійно спілкуємося із заступником Міністра оборони України — керівником апарату Петром Мехедом. Спільно ми вже розробили «Меморандум про співробітництво з Міністерством оборони України».

Ми побачили, що коли Президент оголосив мобілізацію, багато чоловіків ховалися в Італії, Іспанії, відмовлялися від служби.

Вишикувалися черги за закордонними паспортами. З цього випливало, що воювати готові були не всі. А скільки бруду вилили на військових «експерти» так званої «диванної сотні!» Сьогодні ж на часі — питання виживання нації. Якщо ми всі не об'єднаємо зусилля у боротьбі із зовнішнім ворогом, Батьківщину чекатимуть важкі часи.

Юрій СМЕЛОВ

фото Володимира КОСЕНКА

від представників на місцях, від рівня патріотизму кожного чиновника.

На моє переконання, ТСОУ сьогодні перетворилося на такий собі «розплідник» офіціантів, перукарів і кухарів. Причому за підготовку таких «резервістів»

Інструктор Андрій М.:

Є прикладом для людей, які свого часу схибили. Відсидівши 23 роки за крадіжки і порушення режиму, 44-літній чоловік повністю присвятив себе служінню Батьківщині. Після трьох років звільнення, приїхав на Майдан до Києва відстоювати гідність нації. У скрутний для України час прийшов добровольцем у батальйон і вже чотири місяці працює інструктором.

Це той рідкісний випадок, коли кримінальний досвід став у нагоді: у розвідці наші бійці часто стикаються з «ватниками» та іноземними бойовиками, які мають свій сленг, навчені розмовляти на відстані на пальцях. Розуміти їх — це вже неабиякий крок до успіху.

Андрій готує вже третю групу розвідників.

Багато які з них виховувалися в інтернатах чи дитбудинках. За словами інструктора, в цих хлопців, загартованих життям, є бажання, дух і патріотизм. Сам Андрій, попри непросту долю, не замкнувся у собі. Він, як і його діди, які пройшли крізь війни, вважає святим обов'язком захищати Батьківщину і вдячний за таку довіру.

Інструктор ВАЛЕРІЙ Р.:

Колишній військовий. У 1990 році після закінчення військового училища служив в Азербайджані. Там пробув 2,5 року, пройшов через вірмено-азербайджанський збройний конфлікт. У батальйоні викладає рукопашний бій і психологічну підготовку. Вважає, що на Донбасі противник серйозний, тож хлопців потрібно готувати ретельно. Але при цьому не «ламати» особистість, як це робили колись в армії Радянського Союзу, адже — застосовуючи індивідуальний підхід, можна досягти неабияких результатів.

Вовчі казки

Історія повторюється тоді, коли її забувають, коли не роблять правильних висновків, коли треба тримати кулаки самим за себе, коли довіряєш російським байкам про «дружбу» і «спільне коріння», а насправді виходить, що слухаєш вовчі казки для зайченят.

Щедра на брехню російська душа заколихує весь світ солодкими обіцянками миру. Та з таким «миром» і війни не треба. Світ має розуміти: приборкувати агресора потрібно разом і обов'язково на перших етапах його готування до агресії. Це треба робити сьогодні, не відкладаючи на турецький Великдень. Інакше – черга за наступним.

А зараз сама історія волає до людства, заламуючи руки: «Таке вже було. Почуйте мене і зробіть висновки!»

ДЛЯ ЗАЙЧЕННЯ

Фінляндія. 1939 рік. Держава піддається російській агресії. Світ співчуває, та не допомагає. Три країни Балтії вже захоплені Радянською Росією.

У незалежній Естонії з СРСР був договір про ненапад, укладений 1932 року. Формально у вересні 1939-го Кремль звинувачує Естонію у сприянні втечі польського підводного човна «Орзел» з порту Таллінна, а за положенням про нейтралітет його слід було затримати й обеззброїти. Фактично — в естонських територіальних водах з'являються радянські військові кораблі, що курсують аж до Ризької затоки. Радянські літаки борознять небесний простір над Естонією. У прикордонній зоні зосереджуються 3-4 російські дивізії.

Уряд Естонії вирішує зайняти вичікувальну позицію і, щоб не дратувати могутнього сусіда, навіть йде на здачу частини своєї території: міністр закордонних справ Селтер 27 вересня підписує договір про допомогу, за яким Естонія надає СРСР право використовувати острови Сааремаа, Хійумаа і район Падіскі як військово-морські бази, а також розміщувати там аеродроми. За це СРСР обіцяє надати естонській армії військове спорядження.

Проте, як у прислів'ї «Віддай пальця, то й руку відкусить», одразу після укладення договору радянська військова місія у Таллінні висуває нові вимоги: використовувати аеродроми і розміщувати війська вже і на материковій частині країни. СРСР нахабно присвоює собі право користуватися талліннським портом і 18 та 19 жовтня в Естонію входять піхотна дивізія, танкова й авіаційна бригади, які генерал Маннергейм безапеляційно і справедливо назвав російськими.

Пригадується той факт, що коли командувач збройних сил Литви генерал Растікіс після нападу Німеччини і СРСР на Польщу запропонував прибалтійським країнам укласти військовий союз, то Латвія й Естонія відмовилися, боячись, що Радянська Росія сприйме це як провокацію. Між тим прибалти вже тоді могли б виставити проти СРСР 20 дивізій.

Невдовзі Латвія і Литва також були окуповані СРСР. Захід і не помітив втрати трьох прибалтійських держав...

Після спільного розчленування Німеччиною та СРСР Польщі, захоплення Сталіним країн Балтії (Захід висловив обурення, потім — глибоке обурення, пізніше — всіляко втихомирював агресора) фінам стає зрозумілим.

Жителі Латвії
«просять» приєднання
країни до СРСР.
1940 рік.

Радянсько-фінська війна тривала лише 105 днів. Втрати СРСР становили до 40% бойового складу задіяних частин і суттєво переважали втрати фінської сторони.

міло: черга за ними. Генерал Маннергейм не гає часу: за його рекомендацією в армію призивають щойно демобілізованих і проводять навчання резервістів.

Між тим Москва запрошує до себе представника Фінляндії на переговори. Для цієї місії обирають людину, яка вже має досвід перемовин з росіянами, – майбутнього Президента Паасіківі. Та коли посланець сідає на поїзд на Москву, на пероні в Гельсінкі проводиться антиросійська демонстрація – люди розуміють: він їде за ультиматумом.

І дійсно, росіяни висунули вимоги, які ображають і водночас принижують фінський суверенітет: передача в оренду СРСР на 30 років порту Ханко з околицями для розміщення військової бази у кількості 5000 солдатів і обжитих фінських територій у Карелії взамін на безлюдні землі, а також знищення укріплень біля кордону. Паасіківі заявив, що це суперечить політиці нейтралітету, який обрала Фінляндія. На що росіяни зраділо запевнили, що це ще мінімальні вимоги, бо кордон взагалі має проходити так, як хотів Петро Перший. Дивний збіг вимог комуністів, які начебто засуджували загарбницьку політику царів...

Переговори провалюються. Однак і після цього у війну ніхто не хоче вірити: в Карелію повертаються ті, хто виїхав зі страху окупації, у школах починаються заняття, зарубіжні країни знову відкрили вуха для солодких обіцянок миру, якими традиційно і щедро сипали росіяни, Швеція – природний союзник Фінляндії – так і не надала військової допомоги, а від придбання зброї у США фіни відмовилися самі.

І тільки генерал Маннергейм б'є на сполох. Та його не чують. Пропозиції фінансування армії зависають у парламентських комітетах, уряд не бачить загрози війни, хоча радянська пропаганда відверто нагнітає обстановку. Тоді Маннергейм приймає непросте для себе рішення – піти у відставку. «Не заперечую!» – чітко дає зрозуміти йому Президент Калліо. І лише коли росіяни напали на Фінляндію, генерал-патріот стає затребуваним і питання про відставку

втрачає актуальність – треба ж комусь захищати державу.

На початок війни фінни мали незначну протитанкову і протиповітряну оборону: бронетанкова техніка – 30 застарілих танків часів Першої світової і 30 танків «Віккерс»... без озброєння. Із 15 дивізій 3 не мали зброї. Літаків було 50 % до штатної норми, не кажучи, що фінські норми не йшли в порівняння з радянськими можливостями.

26 листопада СРСР організовує провокацію: начебто по російських військах у селі Майніла з фінської сторони було відкрито вогонь. Нарком Молотов заявив протест. Як бачимо, Росія дуже послідовна у своєму безчесті: сьогодні ця брехлива держава обстрілює наших хлопців на Луганщині, точнісінько як тоді заявляючи, що українці стріляють по російській території. Щоправда, Лавров до Молотова сильно не дотягує...

Наказ, поширений по радянських військах, свідчив: СРСР хотів захопити всю Фінляндію. Радянських солдатів у документі попереджали, щоб не переходили кордон зі Швецією! В Україні – той же план: захоплення всієї держави! Не за депресивний Донбас б'ється Путін і не за дотаційний Крим – йому потрібна вся Україна. Проте фінни, на яких Європа не покладала жодної надії, перемогли ворога. Так і українці несподівано для втомленої переситом Європи стали народом-героєм.

Цікавий факт: у дачному селищі Терійокі, яке захопили росіяни, була проголошена Фінська народна республіка. До болю знайомі методи! Щоправда, тоді росіяни працювали тонше: привезли очолити «уряд» фіна Куусінен. У наш час вони мусили ста-

вити Бородая, Гірка, Беса та інших безлерів російської ФСБ. Але навички втратили... Хоча проголошувати нову владу в дачному селищі – це круто навіть для сьогоднішнього часу, а тоді – й поготів.

Сумним є те, що Швеція, братня Фінляндія країна, не надала їй належної допомоги. Ба більше – шведи самі себе лякали німцями, хоча насправді, як виявилось уже після війни, їхні страхи були надуманими. «Більшовизована Фінляндія стала б для Швеції настільки великою небезпекою, що напрошувався єдиний висновок: Швеції належало б у власних інтересах всіма способами заважати здійсненню планів СРСР», – писав Карл Маннергейм. Та Швеція, як і Норвегія, навіть не проголосувала за виключення СРСР з Ліги націй за напад на Фінляндію. Честь Швеції рятували її добровольці, які приїхали боронити фінів від російських комуністів.

Проте з нападом на Фінляндію кремлівське керівництво прорахувалося, як і нині з нападом на Україну. І це попри те, що у фінів не вистачало обмундирування і зброї, навіть колючого дроту бракувало, а засоби зв'язку були взагалі відсутні. Але народ переміг завдяки єдності нації і таким вождям, як генерал Маннергейм. Честь і хвала йому!

Честь і хвала українським воїнам і народу, які всьому світові говорять: «Україна – мирна держава! Та не треба зловживати нашою національною миролюбністю, бо ми ще і патріоти, тож зможемо відстояти рідну землю від різної ворожої погані, як би вона не маскувалася!»

Василь ЧЕПУРНИЙ

Фінські громадяни переселяються у Фінляндію після передачі частини території СРСР.

**Він не
письменник.
Принаймні
так вважає
сам. Та коли
виникає
гостра потреба
писати – за
перо береться
без вагань.**

**Військовим
вертолітникам
присвячується...**

Ще з дитинства він мавив небом. Адже виріс у Конотопі і як більшість конотопських хлопчаків мріяв стати льотчиком. Його мати працювала тут на найпотужнішому в колишньому СРСР військовому заводі з виробництва вертольотів. Малим він облазив усі бойові машини-експонати музею підприємства, розміщеного просто неба. Згодом чимало стрибав з парашутом, літав на аеропланах, дельтапланах тощо. І лише проблеми із зором стали на заваді його кар'єрі військового пілота...

НИЖЧЕ НЕБА

Знайомтесь, головний режисер «Магнолія-ТВ», керівник відомого проекту «Служба розшуку дітей», заслужений журналіст України Руслан Горовий. Разом з музичним гуртом «Антитіла» він часто з'являється на передовій як волонтер. Коли на початку АТО падали українські «вертушки», його серце завмирало від болю. Згодом він відвідав госпіталь, де познайомився з одним пораненим пілотом. Це був той випадок, коли не писати він просто не міг. Тож, сповнений вражень від спілкування, негайно сів за роботу. Те, що вийшло з-під його пера, пропонуємо вашій увазі. «Нижче неба» – перше оповідання у збірці Руслана Горового «Ген воїна».

І почуєш грізну борню волі,
І вкриється кров'ю битий шлях.
Будуть хлопці йти суворочолі
У сіруватих, наче ніч, рядах.

**«Пісні періоду
Визвольної війни»
Літопис УПА**

Борт падав. Усе відбувалося саме так, як бачилося не раз у Славкових снах. Зараз, коли ракета щойно влучила у двигун, здавалося, що все минеться, хотілося вірити, що все під контролем. Проте Славко точно знав, що станеться далі.

В уяві з'явився образ інструктора училища. Той стояв в аудиторії біля схем із зображеннями вертольотів і повчав курсантів:

– Слухайте уважно, панове курсанти, бо будете відпрацьовувати це на симуляторі.

Інструктор був чоловіком кремезним, мав густе чорне волосся,

такі ж густі й чорні вуса і яскраві зелені, наче перша весняна трава, очі.

– Якщо ракета потрапляє сюди, – тицьнув указкою на схему «Мі-24» (саме його вертольотчики називали «крокодилом»), – то у дев'яноста відсотках випадків заклиное двигун, а це означає, що ви можете втратити контроль над машиною. Відразу переходьте у режим авторотації і намагайтеся посадити вертоліт.

Позаду згори, з боку двигуна, почулося цокотіння. Славко зрозумів, що десь у середині його залізного друга скоїлося непоправне. Він іще жив, дихав, однак його вже судомили передсмертні конвульсії. Засвітилося табло системи попередження й одночасно спрацював голосовий інформатор. Жіночий, з металевими нотками, голос, який льотчики між собою кликали «го-

лосом Наташі», доповів: «Пожежа лівого двигуна».

Салон вертольота наповнювався димом, машина накренилася вправо.

«Що далі, то гірше. Отже, ракета, окрім двигуна, пошкодила ще й лопаті основного гвинта», – зробив висновок Славко. Ковзнув поглядом убік, за кабінку.

Внизу розкинулося жовте поле, по якому, здавалося, пливли голівки червоних маків. «Маки, – майнуло в голові, – звісно ж, маки!»

– Ой, не пристосована ти, Янко, до життя! – Славко підхопив дівчину на руки і поніс від дороги у житньомакове поле. – Була б розумнішою, знайшла би собі полковника штабіста, який лише папірці підписує та накази роздає.

Хлопець ніс свою дорожочку ношу навпростець полем у бік невеличкого озера, оточеного вербами. Янка увіткнулася підборіддям у його плече, однією рукою обхопила шию коханого, а другою торкалася червоних маків, неначе гладила поле. І щасливо посміхалася.

– Та тепер уже пізно, – вів далі Славко, – тепер уже все. Тепер ти – моя законна дружина довіку. Так?

Він торкнувся пальцями дівочого тіла, жартома полоскотав.

– Та так, – засміялася Янка. – Ой, лоскітно, припини.

– Як це ти офіцеру відповідаєш? – сміявся та продовжував лоскотати Славко.

– Ой, пробач. Так точно! – дівчина звивалася від лоскоту, наче вуж.

– Отак би одразу, – Славко припинив лоскотати. Він саме приніс Янку на берег.

– Ставай отут, – поставив її на пісок, – і слухай уважно. Тепер ти – моя половинка. Я маю і буду тебе захищати. Від звіра чи людини, захищати на землі і в небі. Тепер можеш взагалі нічого не боятися.

– Увага! Пожежа лівого двигуна! Увага! Пожежа лівого двигуна! – розривалася «Наташа».

Славко намагався втримати гелі-

коптер рівно. Висотомір показував тисячу триста метрів.

– Вовчику, у нас пожежа, стрибай, доки є висота!

Славко бачив, як спереду в кабіні заворушився штурман.

– Славо, а ти?

– Давай, це наказ! Я тримаю машину, – Славко відчував, що «крокодил» із кожною секундою все менше слухається штурвала. – Та стрибай же, Вовчику, доки висота дозволяє, не тягни!

Дим заповнив салон. Славко рвонув ручку і відчинив дверця кабіни. Потік повітря на мить розвіяв димову завісу – штурмана попереду вже не було.

«Ну, хоч так», – подумав Славко. Гелікоптер швидко наближався до землі. У якийсь момент пілот побачив посеред оцього жовтого з червоними цятками моря відблиск неба. По правому борту внизу було невеличке болітце.

– Ет, шкода, не дотягну... – промовив чи подумав він.

Від початку навчання в училищі Славко час від часу бачив уві сні, що його борт падає. Щоразу він прокидався серед ночі в холодному поту після того, як його «Мі» з розгону врізався в землю.

Хлопець ішов на кухню, вмивався, а потім намагався аналізувати, що зробив не так, чому не зміг врятувати машину. Завжди одне й те саме: влучання ракети, пожежа, зупинка двигуна, крен праворуч, завалювання і некероване падіння. Пізніше, коли він одружився з Яною, вона, бувало, вранці знаходила його у роздумах на кухні. Славко пускав у вікно цигарковий дим і навіть не помічав її приходу.

– Знов розбився? – Янка куйовдила йому волосся.

– Знов, – чоловік силувано посміхався і гасив цигарку. – Та це лише сон. Йди до мене, люба. Я тут живіший від усіх живих.

Усю останню зиму Славко був на Майдані. Восени, коли у Києві побили студентів і зібрався величезний майдан, він вирішив звільнитися з війська, щоби долучитися до майданівців. Утім командир виявився людиною розумною і порвав його рапорт.

– Не поспішай. Гадаєш, ти один такий? Йди на лікарняний, зателефо-

нуй Бранчуку в госпіталь – він допоможе.

Янка плакала, мовляв, глянь, що там коїться, не дай, Боже, уб'ють. Славко, як міг, втішав:

– Ну, подумай сама, дурненька, хто ж, як не кадровий офіцер, має протистояти іншим людям у погонах? Це без мене там усіх повбивають.

Уранці Славко ще з одним знайомим уже їхали до Києва. У наплічнику мав узяті на складі під «слово офіцера» старі «бронік» і каску.

На Майдані він відповідав за побудову й охорону периметру спершу збоку від Михайлівського. Потім перемістився зі своєю сотнею на Грушевського. Пізніше, у лютому, у найстрашніші дні перебував біля консерваторії.

Йому пощастило. Єдиний раз зачепило шию на Грушевського, та й то гумою. Куля влучила справа в шарф над ключицею і зрикошетила вгору під каску. Славко попервах навіть не збагнув, що сталося, – відчув удар, а вже пізніше дістав специфічної форми шматок гуми, який застряг під кріпленням.

У день розстрілу Майдану він відтягував пораних товаришів з Інститутської, і вже подумки попросився і з рідними, і з Яною. Однак Бог милував, у нього не влучили. Він так і не зміг зрозуміти, яким чином невідомий снайпер обирав собі мішені і чому оминув його.

Коли на Майдані прощалися з полеглими товаришами, він зголосився відвезти тіла трьох убитих на Львівщину. Там провів їх в останню путь.

День, коли командир викликав бійця і розповів про антитерористичну операцію на Донбасі, був похмурым. Із неба ляло.

– Давай відверто, Слав, – командир стояв у півоберта до вікна і курив, – зараз я шукаю добровольців. Однак, це поки що. Я певен, що незабаром усі ми туди підемо. За наказом. Кордони з Росією на Луганщині фактично є лише на папері. Через них сунуть бойовики. І не лише росіяни, а й чечени. Вони озброєні, обстріляні.

Командир відійшов від вікна і загасив цигарку в попільничці на столі.

– Це вже справжня війна, синку.

Майдан був лише квіточками. А зараз – ягідки. Післязавтра відправляємо перші три борти. Будуть перевозити десантників, прикривати з повітря, себто робитимуть те, що потрібно. Йди, зважте з дружиною, і завтра приходь із відповіддю.

Янка чекала чоловіка під козирком на ганку. Вона одразу відчувала, що скоїлося те, чого вже не змінити. Славко повільно йшов під зливою до будинку, а Янка дивилася на його мокрий силует, який наближався крізь стіну води, прикривала долоною рота і беззвучно плакала.

Він піднявся на три приступки і завмер. За мить Янка кинулася йому назустріч. Невідома сила, яка до останнього утримувала її і не давала плакати вголос, зникла, і подвір'я сповнилося жіночим риданням.

– Я хочу, щоби ти пішов у церкву і сповідався, – Янка стояла в дверях кімнати і дивилася, як чоловік збирає наплічника, – мені так буде спокійніше.

– Сонечко, – Славко кинув одяг на ліжко і підійшов до неї, – ти чого? Ти мені більше не віриш? Я не загину, я он і на Майдані був у самому пеклі – і нічого. Ну? Чого ти?

– Майдан, то не війна. На війні ти щомиті будеш під прицілом.

– Давай так: я повернуся, і ми ра-

зом сходимо до храму. А поки що піди сама. Як я полечу, ти йди. Іди й попроси, щоб Бог прикривав мій борт згори, добре?

– Тю, дурне, – Янка жартома стукнула коханого кулачком у груди, – ляпаєш, що попало.

– Зате ти посміхнулася, – обійняв її Славко, – а це для мене головне.

Він притягнув дружину до себе, обхопив її обличчя долонями і поцілував. Спершу в губи, потім в очі, а потім знову в губи. Янка притислася до чоловіка. Її руки гладили його плечі, спину. Здавалося, вона ніколи і нікуди його не відпустить.

Перших чотири бойових вильоти пройшли вдало. Двічі його борт відвозив вояків і забирав поранених. Ще раз доставляли за призначенням якусь апаратуру та вивозили двох загинувших бійців Національної гвардії. Вчетверте вони вийшли на супровід колони, і навіть довелося накрити вогнем блокпост ворога. І ось у п'ятий виліт у їхній гелікоптер влучили. Влучили, коли вони висадили десантників і поверталися порожні на аеродром.

Славко бачив ракету, яку випустили з ручної зенітки. Терорист з ПЗРК стріляв із краю лісосути. За мить система «кродила» зреагувала на небезпеку, і з обох боків гелікоптера

відстрілилися теплові уловлювачі. Ракета зреагувала на правий бік і розірвалася далеченько від гелікоптера. Славко посміхнувся, однак уже за мить виявилось, що радів зарано.

Знизу пішли одразу кілька ракет. «Крокодил» знов відстрілив теплові пастки. Проте з лівого боку щось було не так: чи то піропатрон виявився бракованим, чи ще щось, однак ракета пішла прямо на тепло лівого двигуна.

– То що, Славко, все ніяк не посадиш гелікоптер? – промовила Янка і засміялася.

Вона і Славко стояли на шляху і дивилися на уламки гелікоптера, що догорали у полі.

Янка чомусь була вдягнена у форму пілота. Славко збагнув, що це сон.

– Рано чи пізно обов'язково посаджу. Це ж лише сон. А уві сні можливо все.

– А як ніколи не посадиш, то що тоді?

Янка вмить перемінилася, тепер на ній була довга вишиванка, а голову прикрашав вінок із жита і маків.

– Хіба, любий, маю до віку чекати?

Янка засміялася і побігла до палаючого гелікоптера. «Стій!» – хотів крикнути Славко, однак слова застрягли у нього в горлі. Він лише махнув руками. Розум підказував, що треба негайно виринати із цього сну, але у Славка ніяк не виходило.

– Куди ти, Янко? – нарешті прошепотів він. І не впізнав свого голосу. Тихий і сухий, він радше нагадував тріскотіння гілок у багатті.

– Я? – обернулася до Славка Янка. – Я йду через вогнище стрибати. Купала ж, любий, гайда зі мною!

Навколо вмить стемніло. Над головою з'явився Чумацький шлях. Велетенська туша гелікоптера палала на тлі нічного неба і викидала вгору снопи іскор. Янка бігла до вогню і махала Славкові рукою, закликаючи за собою.

– Ні! Стій, не біжи туди, – шепотів Славко. – Зараз вибухнуть паливні баки.

Янка не слухалася. Її тендітна постать темніла і коливалася, неначе примара, на тлі вогню.

– Гайда! – ще раз обернулася Янка до Славка і стрибнула. Наступної миті стіна вогню розлетілася на мільярди зірок.

– Любий, відкрий очі, благаю!

Славко ледь розклепив важкі повіки. Попервах перед очима кружляли різнокольорові кола, але потроху зір повертався. Через якийсь час він побачив Янку. Вона стояла біля ліжка, прикривала долонею рота і щось шепотіла.

– Ти молишся? – тихо спитав він дружину.

Кожне слово давалося йому з болем. Здавалося, що губи важили по кількасот кілограмів, та ще й терлися одна об одну, наче сухе порепане каміння.

– Любий, нарешті! – Янка вхопила Славка за руку. – Знаєш, коли мені сказали, що вас підбили, і ви впали десь у полі під перехресним вогнем, я не повірила, що ти загинув.

Голос Янки тремтів, вона говорила скоромовкою, неначе боялася, що Славко її перепинить, і вона не встигне розповісти все, що хотіла.

– А тоді хлопці знайшли твого штурмана. Вовчик живий. Він взагалі в порядку, у нього тільки нога поранена, у нього стріляли вже на землі, хотіли в полон узяти, та наші встигли відбити. І Вовчик сказав, що ти залишився в кабіні і впав десь у полі. А я все одно вірила, що ти живий.

Славко відчував тепло Янчиної долоні. Вона гладила його руку, а потім піднесла до вуст і почала гарячково цілувати. Її сльози текли по руці Славка і, наче свята вода, холодили та лікували попечену і порепану шкіру.

Славко намагався пригадати своє падіння, та нічого не знаходив про це у пам'яті.

– А ти зміг, – щебетала Янка, – ти зміг, любий. Ти посадив свого «кродила» на болото.

Славко заплююючи очі й опинився в аудиторії училища.

– Не забувайте, – говорив інструктор, – навіть у нештатній ситуації є речі, які грають на вас. У разі більш-менш контрольованого падіння, шукайте водойми, схили. Усе те, що допоможе пом'якшити удар. І взагалі, жага життя – дуже серйозна річ.

– Дякую, – прошепотів Славко.

– І я дякую, – почув здалеку голос Янки. – Щодня, щомиті йому дякую. Ось отямишся трохи, підемо удвох до храму на сповідь. Я день і ніч молилася, щоби Він зберіг тебе. Щоби дав мені шанс знову тебе обійняти.

Руслан ГОРЮХІН

«Ген воїна» (Львів: Кальварія, 2014)

«АБИ УСВІДОМИТИ, ЩО МИ УКРАЇНЦІ,

НАША СІМ'Я МАЛА ПОЖИТИ ПЕВНИЙ ЧАС У РОСІЇ»

Рік тому, коли в нашій державі зароджувалося нове громадянське суспільство, ми почали по-іншому сприймати життя і змінили погляд на багато речей. На нову перетворилася уява про справжній героїзм і самовідданість. Нашими кумирами стали не видумані герої російських серіалів, а реальні співвітчизники, які спочатку на Майдані, а тепер

на Сході держави відстоюють європейський вибір України.

Окрім сучасних героїв, нова епоха представила нам чимало творчих людей, які не залишаються осторонь історичних подій. Серед них і відома поетеса та сценаристка Тетяна Малахова, яка народилася на Слобожанщині, жила на Донбасі та навіть певний час працювала в Москві. Але серце покликала її в Україну. Її вірш часів Майдану – «Здравствуй, мальчик за серым щитом» – спричинив справжній фурор, зібравши на одному із відеоресурсів Інтернету понад 1 мільйон переглядів.

ПАТРІОТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!

– Розкажіть, будь-ласка, коли і з чого розпочалося Ваше творче життя? У який момент Ви зрозуміли, що потрібно взяти ручку і писати?

– Зараз уже важко пригадати, коли саме я почала писати вірші, але добре пам'ятаю, що десятирічною вже вважала себе поетесою. Свої твори читала переважно на шкільних заходах.

Я багато років жила на Донбасі, і в нас, у Горлівці, існувала чудова традиція: кожної суботи в приміщенні редакції газети збиралися поети міста і читали свої вірші. Це були дуже приємні й корисні зустрічі. Саме там я усвідомила, що мені подобається писати вірші для дітей. А в 9 класі мені випала честь представляти Донецьку область на поетичному семінарі школярів, який проводився у місті Рівне. Коли я туди збиралася, деякі люди дивувались, що мама мене відпускає, адже там «бандерівці». А я досі добре пам'ятаю, як нас гостинно зустріли мешканці Рівного. Саме після цієї подорожі в мене виникла підозра, що в радянській пропаганді щось не те.

Після чималої перерви до поетичної творчості я повернулася аж у тридцять років! Маючи двох дітей, я дуже хотіла, щоб вони знали українську мову. А оскільки ми жили на Донбасі, дитячих книжок українською там майже не було. Тоді я сама написала для них дуже багато українських віршиків. У 1997 році в Києві навіть знайшовся меценат, який видав дві збірки моїх віршів для дітей!

– Досить символічно, що ваш день народження збігається із днем незалежності України. Які ще події вашої біографії ви вважаєте найбільш значимими?

– Я пишаюся тим, що мій день народження випадає на 24 серпня. Але з 2014 року для мене це спочатку День незалежності, а вже потім – моє свято. Великим кроком уперед вважаю 2000 рік, коли я переїхала з Горлівки до Києва. Тут займалася найулюбленішою справою свого життя – працювала головним редактором дитячого журналу, який видавався українською і російською. Сама писала казки, оповідання, вірші, загадки...

Що стосується дат узагалі, то насправді більше значення в моєму житті мали люди, з якими зводила доля. По-перше, звісно, найрідніші. Приміром, моя бабуся, яка родом зі Слобожанщини (там народилась і я), розмовляла неймовірно красивою українською мовою. І якими справами б не займалася, завжди співала чудові українські пісні. Коли в мене запитують, у кого я вдалася така безстрашна і відверта, без вагань відповідаю, що в бабусю.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, вона мала п'ятеро дітей. Одного разу німці забрали з їхнього господарства ночви. Минув день, другий, а дітей купати ні в чому. Але бабуся була настільки охайною, що за чистотою хата могла поконкурувати з будь-якою операційною. І ось вона бере мою маму, старшого сина і рішуче йде до німців лаятися. За півгодини повернулася з ночвами і почала купати дітей та прати речі.

До слова, саме від неї я ще дитиною почула про сталінські репресії, голодомор, який забрав життя її донечки – моєї рідної тьоті...

– Певний період свого життя ви мешкали і працювали в Москві. Як загалом ви там почу-

валися і що стало передумовою повернення в Україну?

– У Москві я прожила майже 10 років. Заробляла добре, тож ми з дітьми жили на Садовому кільці. Мій батько родом з В'ятки, і я завжди вважала Росію своєю другою Батьківщиною (десь у маленькому селі і досі стоїть хатинка моїх російських діда і бабусі). Писала сценарії для серіалів. Їх добре знають і в Україні. Це «Ранетки», «Кармеліта», «Вогонь кохання», «Черговий ангел – 2»...

Мої діти навчалися у театральних закладах і також працювали в кіно. Від самого початку ми збиралися узяти російське громадянство. Але все руки не доходили. Через 8 років донька сказала, що сам Бог відвів нас від реалізації такого рішення і в 2011-му повернулася в Україну, покинувши режисерський факультет. Наступного року на Батьківщину повернулася і я, а син – коли почався Майдан.

Напевне, так було потрібно: аби усвідомити, що ми українці й тільки українці, наша російсько-українська сім'я мала пожити певний час у Росії. Сьогодні я навіть не можу передати, яке це щастя – бути частиною України!

– Чи спілкуєтеся з колишніми російськими колегами і як вони оцінюють нинішні відносини між Україною і Росією?

– Раніше доводилося спілкуватися з багатьма творчими людьми. Серед них актори, сценаристи, прості працівники кіномайданчика. Про деяких з них у мене залишилися добрі враження. Але Майдан і війна на Сході значно звузили це коло. Більша частина моїх знайомих наче збожеволіли, вважають нас фашистами і будь-що хочуть «врятувати». У них з'явилися імперські комплекси.

Утім серед моїх московських друзів є чимало й таких, хто не приховує свого негативного ставлення до Путіна, всіляко підтримуючи Україну. Вони ходять на мітинги, носять синьо-жовті браслети чи стрічки, відкрито засуджують політику Москви в соціальних мережах. Я пишаюся своєю дружбою з такими людьми.

На жаль, по інший бік барикад залишилася й частина моїх українських знайомих. Я відверто не розумію, чому люди зраджують Україну? Звісно, вони сприймають теперішні події через призму власних знань, культури, моралі... Але якими мізерними мають бути ці знання, якщо їхня мораль і культура штовхають їх в обійми Путіна і бандитів, які вбивають Донбас? Це прикро... Це болісно...

– Уся ваша попередня творчість має мирний характер. Що стало поштовхом для написання віршів на більш складну тематику – про події на Майдані, війну на Сході нашої держави, про честь і відвагу, зраду і боягузтво?

– До 2014 року я жила у світі кіно, гумору і дитячої літератури. Та коли на Майдані пролилася перша кров, громадянські вірші стали писатися неначе самі. Уже майже рік усі мої думки, мій душевний біль, мої вірші пов'язані з Україною. Від самого початку бурхливих подій була вражена стійкістю і патріотизмом наших людей і вперше побачила, що прапор, гімн – це святе, це не пустий звук, за це треба боротися і навіть віддавати життя.

– Розкажіть більш детально про те, як і коли з'явився вірш «Здравствуй, мальчик за серым

щитом». Це перший твір на тему Майдану чи були й інші?

– Цю поезію я написала через два дні після вбивства Сергія Нігояна... Дуже плакала, коли почула з новин про його загибель. Згодом з'явилося ще багато віршів, але цей – особливий. Він став дуже популярним, набравши понад мільйон лайків на одному з відомих відеоресурсів Інтернету.

Та найвразливішим для подальшої творчості стало 18 лютого, коли почалася бійня біля Верховної Ради. Ті події я дивилася в прямому ефірі. Раптом бачу: якась дівчинка вилізла на машину і читає цей вірш силовикам, аби зупинити їх. Уже ввечері того ж дня я сама читала його зі сцени Майдану. Беркутівці тоді підійшли так близько, що мені здавалося, ніби я бачила їхні обличчя, очі. Було дуже страшно: стрілянина, вибухи, вогонь... Але хіба я могла піти, коли на передовій стояли юнаки і собою закривали нас і всю Україну?

На сцені я простояла з 18 години вечора майже до півночі, читаючи вірші. Саме ця ніч змінила мене і всіх нас – ми почали любити Україну сильніше за життя.

А наступного дня я пішла працювати в госпіталь, розташований у костьолі. 20 лютого був страшний ранок. Ми чекали багато поранених. Одна з дівчат тоді поскаржилася: «Шкода, що костюл погано захищений. Будь-якої хвилини можуть прийти «тітушки» і всіх нас перебити. Це ж їхня улюблена справа – вбивати поранених і жінок». Ці слова почула інша волонтерка, до речі флейтистка, і відповіла: «Нехай ідуть, ми вже нікого не боїмося. Якщо жити, то як люди, а якщо вмерти, то за волю...» Ці слова пролунали з уст 25-річної дівчини!

Емоцій від побаченого і почутого – не передати! В одну з ночей мені довелося чергувати. Я ходила по костюлу, вкривала ковдрами молодих, а іноді й зовсім юних, бійців і плакала. Мені це нагадало піонерський табір, де колись довелося працювати вихователкою. Тільки тієї ночі мої діти лежали з перебинтованими головами і руками, обнімаючи замість іграшок пластмасові шоломи. Поруч з ними – фанерні щити, шматки арматури... І я тоді не знала, чи всі вони повернуться додому живими. Саме там, у костюлі, який прихистив поранених, я знайшла серед священиків, медиків, волонтерів багато нових друзів – справжніх, чесних, добрих...

– Де можна ознайомитися з вашим творчим доробком і чи є плани щодо видання збірки віршів?

– Мої вірші можна прочитати на сторінці у Facebook. А якщо знайдеться меценат, я обов'язково

Діду мій, діду! Немає в них Бога!
Зрадили нелюди совість і хрест,
Вкрали твою Перемогу,
Вкрали твій Харків, Варшаву та Брест!

Вкрали твій біль, похоронку, Рейхстаг!
Скроню пробиту, молитву та свічку!
Кожен убивця й грабіжник натяг
На лікоть пропутінську стрічку.

Я з жахом дивлюсь на п'яницю-сусіда,
Що «Дед воевал» написав на спині...
Хтось бачив медалі діда?
Чи був той дід на війні?

У кожному селищі, в кожному місті
Можна побачити слуг сатани.
Себе називають «антифашисти»
Й штовхають країну в пекло війни.

Діду мій, діду... Ми маємо порох,
Не зрадімо пам'ять тієї війни!
Хай начувається ворог –
Не згятьбимо твої ордени!

Діду мій, діду, тобі – двадцять п'ять...
Сини мої старші за тебе.
Ми не здамося, будемо стоять,
Але не зрадімо землю цю й небо...

ПАТРІОТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!

Снова пишут, звонят из России
И толкают гуманные речи,
Чтобы мы россиян простили,
Чтобы сделали шаг навстречу:
«Вы поверьте: Россия – брат,
Вместе пройдено столько дорог!»
...Как же сделает шаг солдат,
Если нет у солдата ног?
Как сказать россиянину «друг»
И обняться по-братски при встрече,
Если нет у солдата рук?
Оторвало по самые плечи...
Это «друг» в нас кидал гранаты
И разжег в Украине костер.
Не хочу я такого брата.
Не хочу я таких сестер...

Вогонь, вибухівка, гармати,
В легенях пісок і порох...
А я тобі заздрю, солдате!
Ти знаєш, хто друг, а хто ворог!
Зруйновані села і хати,
Окопи і дим навкруги...
А я тобі заздрю, мій брате,
Ти бачиш, де вороги,
А тут, у далекій столиці,
Не вводять воєнний стан
І містом гуляють убивці,
Що кулю пустили в Майдан!
Вони сидять в кабінетах,
Ходять юрбою на фітнес,
Читають про себе в газетах,
Ведуть із Росією бізнес...
Вони каламутять воду,
Рятують від кари катів
І тягнуть до влади подруг,
Коханок, дітей і сватів...
Поклавши на серце руку,
Співають крізь сльози гімн ...
Дивитись на них – біль і мука!
Що, брате, робити із цим?
У нас наче мир і тиша,
У вас – міномети й «Гради».
Та вороги наші страшніші,
І зброя страшна в них – зрада.
Не можна це все прощати!
Живим повертайся, солдате...

видам збірку. Раніше мені здавалося, що зараз не дуже коректно тратити гроші на книжки. Краще спрямувати їх на бронжилети, ліки для солдатів... Але мені часто пишуть бійці і запевняють, що патріотичні книжки їм дуже потрібні.

– Чого вчить Ваша поезія?

– Під час подій на Майдані мені не давала спокою одна думка: чому на Інститутській і Грушевського проливається кров, а за 100 метрів звідси люди спокійно п'ють каву, купують коштовності і Моосбахер... Така ж ситуація і зараз. Десь продовжується війна, а чимало людей живуть так, ніби їх це не стосується. Так не має бути. Хлопці на Сході виборюють нашу свободу і долю. На кону питання: чи будемо ми вільною культурною нацією, чи нами керуватимуть гопники, нав'язуючи примітивні інстинкти?

Ми всі маємо усвідомити: це стосується кожного, і робити вигляд, що нічого не відбувається, це зрада. Адже перемога залежить від кожного з нас!

– Вас добре знають як сценариста. Чи є у планах написати сценарій фільму про останні події в Україні?

– Звичайно! У мене вже є сценарій для кіно і п'єса для театру. На них мене надихнули цьогорічні події і людські долі. А ще за часів Майдану я мріяла зробити патріотичну телевізійну програму, де б розповідалося про героїв.

З початком антитерористичної операції на Сході ця ідея не дає мені спокою, адже ми повинні знати про всіх героїв, їхніх рідних і близьких. Тож я ставлю собі за мету чотири найважливіші пункти – чотири «П»: правда, пам'ять, повага, підтримка. Уявіть собі, у якоїсь дитини тато загинув на Майдані чи в АТО, а в сусідського хлопчика батько як тримав, так і тримає ятку на базарі. Чи маємо ми право забути про сиріт, про їхніх засмучених матерів і бабусь, про їхніх загублених батьків? Ми не повинні допустити, щоб забулося хоча б одне ім'я, щоб хоча б один безногий герой пішов з простягнутою рукою по електричках. Як зараз гуртом ми допомагаємо фронту, так само маємо подбати про родини патріотів. Я сподіваюсь, що мої сценарії втіляться в життя найближчим часом.

Взагалі я рада, що в нас забороняють російські серіали і проекти. Ми повинні робити свій український телепродукт! І його, повірте, є кому робити! Коли я жила в Москві, то на власні очі бачила, що на їхніх кіномайданчиках багато українців – від продюсерів до гримерів! Дуже часто росіяни приїздили в Україну знімати серіали, бо в нас низька оренда павільйонів, дешева робоча сила тощо. Тобто завдяки нам вони економили бюджет, а потім продавали нам свої серіали за гроші.

Я сподіваюсь, що нинішня влада не шкодуватиме грошей на підтримку вітчизняного кіно, дитячої літератури, телевізійних проектів, адже маємо сумний приклад Донбасу: під впливом російських ЗМІ люди фактично стали кремлівськими холопами!

Сьогодні часто можна почути, що люди хочуть бачити примітивні та прості програми й кіно. Це – неправда. Ми стали іншими і потребуємо іншого життя – більш якісного і духовного.

– Дякую за розмову.

Бесіду вів Сергій БАСАРАБ

«ДУБИНА»

ВІД ЙОЛКІНА

Його карикатури знають мільйони користувачів в Інтернеті. Росіянин Сергій Йолкін уже кілька десятиліть – один з найпопулярніших політичних карикатуристів сучасності. Митець щодня малює головні події Росії і світу. Своєю «дубиною карикатуриста» він боляче б'є політиків за їхні пороки та злочинні діяння. Цією «творчою палицею» він ніби розчищає шлях людству в наступний день, наступний рік і навіть далеке майбутнє. Жодну тему, що хвилює сучасну людину, не обминув його чіпкий погляд. Кожна робота є віддзеркаленням «руської» реальності.

КАРИКАТУРИСТ, ЯКИЙ ФІКСУЄ ІСТОРІЮ

Найлегше згадувати історії з власного життя по фотографіях: вони не лише відображають факти, але фіксують миттєвості з усім їхнім вмістом – емоціями й асоціаціями. Аналогічно і з моментами подій, що сталися у країні: знімки й ілюстрації повертають у минулі роки краще за будь-які слова. Але найбільш емкою та яскравою фіксацією цих подій є злободенні карикатури, такий собі єдиний і неофіційний підручник з історії.

Одним із головних авторів неофіційного історико-сатиричного «фоліанту» про Росію можна сміливо назвати Йолкіна. Чоловік згадує: як і багато що в його житті, шлях до карикатури був у нього нетиповим. У 90-ті роки Сергій працював головним редактором провінційної газети. На той час йому це було цікаво, він навіть вважав себе професіоналом. Але в 1998 році криза обірвала цю кар'єру, бо газету закрили. Журналіст умиць став одним із мільйонів російських безробітних. Від неробства і безвиході почав... – ні, не пиячити – малювати. Як виявилось, це заняття припало до душі. Відтоді не зупинявся і продовжував розвивати цей новий напрям своєї кар'єри.

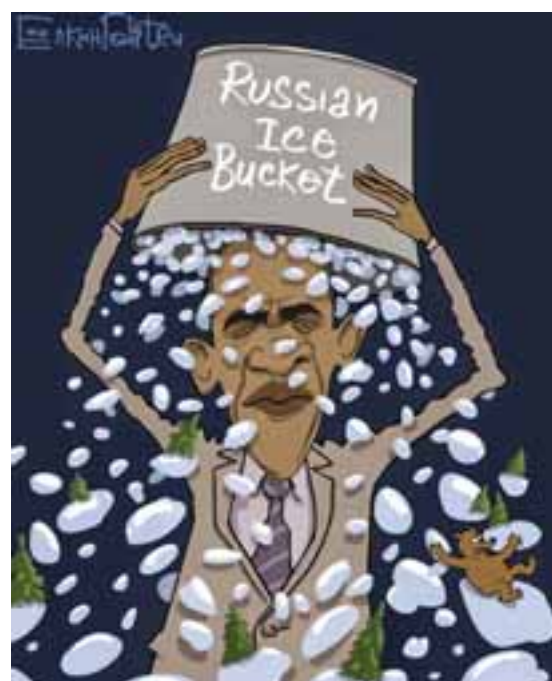
Художник упевнений, що йому допомогли нові часи, адже наприкінці 90-х років традиційна «крокодильська» карикатура (де лінчувалася «соціалка» – алкоголіки, дармоїди...) виявилася абсолютно неактуальною, нецікавою і непотрібною. Допомогло також і те, що до 2002-2003 років у Росії на журналістській ниві можна було практично все. Потім почався поступовий затиск. Сьогодні ж цей процес не лише продовжується, він навіть став жорсткішим. Редактори друкованих видань не хочуть проблем із «сильними мира цього», бояться дзвінків згори, приїзду податкової або пожежної інспекції. Тому деякі картинки «помирають при народженні». Багато карикатуристів покинули своє ремесло – за гострі теми хліба не давали. Навіщо працювати даремно? Йолкін ж для себе визначив за правило: «не варто прогинатися під мінливий світ». Свої роботи почав викладати в Інтернет. Розумів: будь-хто може написати будь-який коментар – безкоштовно або за гроші. Його це не цікавило. Він намагався бути байдужим до ненависті і навіть погроз. Від цього він отримав щеплення ще у 90-ті: тоді у Воронежі Сергій малював сатиру на місцевих політиків і йому додому прислали... милиці. Але це його навіть розпалило – він став ще «злішим».

Сергій Йолкін народився 1962 року у Воркуті і тому на першотравневих демонстраціях їздив у колонні з запрягів північних оленів. Здобув освіту архітектора-містобудівника. Брав участь у розробці генеральних планів Воронежа, Бєлгорода і Старого Оскола. У 1991 році круто змінив життя: олівець архітектора спочатку поміняв на журналістське перо, а потім – на пензлик художника. Малював для «Известий», «Российской газеты», The Moscow Times, «Ведомостей», «Полит.ру», The Guardian, Economist та інших видань. Його влучні карикатури – спосіб боротьби з байдужістю, страхом, лінню та жадібністю. Опозиційних політиків і культурних діячів автор зображує делікатніше, використовуючи акцентований стиль: гіперболізує деталі, додає елементи гумору. Владу ж безжально піддає нищівній сатирі. Його карикатури на Путіна – просто блискучі! Мабуть, саме тому досі жодної державної посади не отримав і винагородами відзначений не був.

ПУТІН =
ЦЕНЗУРА

Сьогодні в Росії свобода слова практично знищена. Владі потрібні слухняні ЗМІ, а занадто норовливих намагаються приборкати чи навіть знищити. Тож непокірні ЗМІ накрив шквал заборон і усілякого тиску. Скуштували цю страву і карикатуристи. На щастя, є Інтернет, де можна викладати все, що митці вважають за потрібне. Його поки що не закрили, та рано чи пізно таке може статися – цього бояться всі демократичні сили. Щоправда, і в закордонних колег з цензурою не все гаразд. За словами російського опозиційного карикатуриста Йолкіна, там усе залежить від політики видань. Приміром, абсолютно нормально, якщо під карикатурою на Обаму написано «Обама». Щоб усім було зрозуміло, кого зображено. У Росії «вільному художнику» про це можна лише мріяти, аби не отримати прочуханки або «пороття». У цілому цензури за кордоном, звичайно, менше. Хоча є консервативні видання, які не дозволяють собі того, що публікують на своїх шпальтах «жовті». Десь спокійно виходять, наприклад, такі карикатури: вмирає якась відома принцеса (уже літня жінка, яка багато палила і зловживала алкоголем) – і карикатуристи малюють, як вона відкриває ворота до раю, а хмари там вкриті недопалками, порожніми пивними бляшанками і пляшками. У Росії таке навіть не можна собі уявити.

Что надо знать о камуфляжной раскраске

«ФОТОЖАБИ» – НЕ ЗАВАДА

«**Ф**отожаби» та демотиватори вперше з'явилися в Америці, прийшли в Європу і тут теж чудово «себе почувають». Сучасна комп'ютерна техніка дозволяє будь-якій людині робити такі штуки. Як вважає Йолкін, це цілком нормально. Здорова конкуренція не завадить професійній карикатурі. Хоча ніде правди діти – карикатуристам потрібно побоюватися того, аби редактори онлайн-видань не замінили карикатуру на хороший демотиватор або колаж, зроблений за допомогою фотошопа.

На Заході століттями існує хороша школа малювання. Яскравих і креативних карикатуристів там дуже цінують. Вони завжди мають роботу, на них – великий попит. У Росії такої культури не існує й дотепер, тому роль карикатури незначна. Сергій Йолкін вважає, що карикатура в його країні сьогодні як ніколи потрібна. Персонажів для «гострого» пензля вистачає.

На переконання майстра, гумор може не тільки зменшувати народний гнів, а й спрямовувати думку в конструктивну площину. Тому саме карикатура, що поєднує художню майстерність, гіперболізацію та сатиру, здатна гостро критикувати владу, аби привернути увагу до соціальних негараздів. І тому навіть надіслані міліції не стануть на заваді справжнім професіоналам.

Тарас ГУНЧЕНКО

«ВИДУШІТЬ З НИХ
ХЛІБ,
ДЕ Б ВОНИ ЙОГО
НЕ ЗАХОВАЛИ...

ЗА ВАМИ ПАРТІЯ ТА
ТОВАРИШ СТАЛІН!»

ЛИСТОПАД

22

– ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ

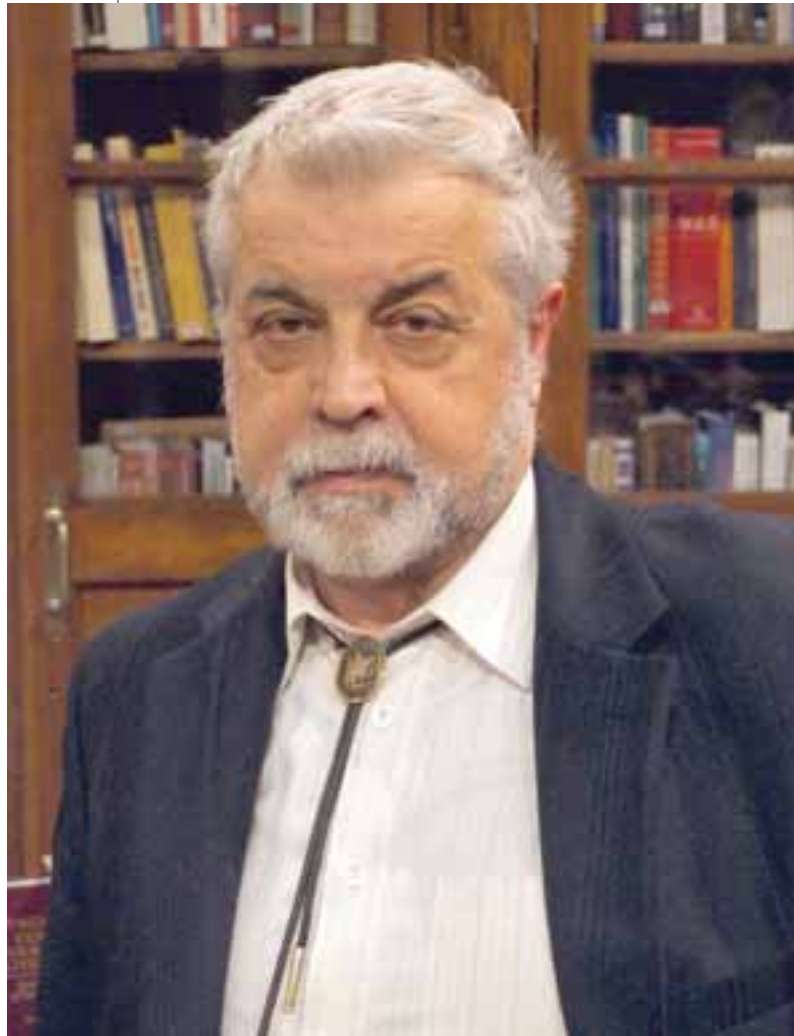
Голодомор 1932-1933 років є однією з найтрагічніших сторінок історії нашого народу. За словами одного з очевидців, українці того часу перетворилися на сіру голодну масу: «...То висохлі, мов тріски, то набряклі, мов мішки з просом, вулицями міст сновигали люди. Дехто, геть знесилений, присідав на землю трохи спочити та там і залишався. Хто вмирав одразу, а хто ще довго лежав без руху. Найнестерпнішим був вигляд маленьких дітей, в яких висохлі, як у скелета, кінцівки звисали по сторонах роздутого живота. Голод стер з їхніх лиць всі ознаки дитинства, перетворивши на змучені страхітні видіння. Тільки в їхніх очах залишався відблиск далекого дитинства».

Люди вмирали в самотності, поступово, жахливо, безцільно, без надії, що їхня жертва виправдана. Вони потрапили в пастку і залишилися там гинути від голоду, кожен у своїй оселі, за політичним рішенням, прийнятим десь у далекій столиці у ході нарад і розкішних банкетів. Не було навіть утіхи неминучості, аби полегшити цей жах...

Щоб український селянин не міг вирватися з влаштованого йому пекла, у Кремлі згадали про кордони між республіками-колоніями, тому між Україною, Росією і Білорусією виставили загороджувальні заони внутрішніх військ.

Масштаби цієї трагедії просто неможливо усвідомити. Те, що відбувалося в Україні 1933 року, не відображене в документах офіційних установ – Сталін наказав ставитися до голоду як до химери. Навіть у стенографічних звітах пленумів ЦК КП(б)У і протоколах політбюро ЦК КП(б)У цього періоду слово «голод» не згадується. Тому сьогодні, коли є доступ до архівів спецслужб, ми не знаємо точної кількості жертв Голодомору. Вчені-дослідники схиляються до 4-5 мільйонів, наголошуючи, що це – «мінімальні показники».

– У минулому столітті жоден народ світу не пережив стільки лиха, як український, – говорить Лесь Степанович. – Револуція, громадянська війна, сталінські репресії, Друга світова війна – не було такої сім'ї, яка б не потрапила під їхнє чорне крило. Проте Голодомор серед цих бід посідає особливе місце. Адже історія людства не знає прецедентів, коли б влада заради досягнення політичних цілей свідомо занастала голодом мільйони своїх громадян, зокрема й дітей. Навіть фашисти не подумали до такого!

Щоб читач краще зрозумів масштаби трагедії, наведу статистику: Перша світова війна, яка тривала 4 роки, забрала життя 1,5 мільйона українців, Друга світова тривалістю понад 5 років – 8 мільйонів наших співвітчизників. Голокост – геноцид єврейського народу – продовжувався 11 років і коштував життя понад 6 мільйонам євреям. Голодомор теж загнав у могили мільйони українців. І це лише за рік!..

– Сьогодні деякі політики стверджують, що наша держава навмисне завищує кількість жертв, намагаючись таким чином викликати у світової громадськості співчуття...

– На превеликий жаль, в Україні є багато людей, яких інакше, як манкуртами, не назвеш. Бо яких ще слів можуть заслуговувати ті, хто так цинічно бреше, очорнює пам'ять невинно убитих голодною смертю? Вони не просто паплюжать історію свого народу, а й ллють воду на млин наших недругів.

– Кого маєте на увазі?

– Росію, кого ж іще? Це єдина країна у світі, яка устами своїх керівників відкидає всі звинувачення на адресу компартійної верхівки в тому, що вона влаштувала в Україні штучний голодомор, який, до речі, 23 країни світу визнали як геноцид українського народу. Це зробили навіть ті з них, які знаходяться за тисячі кілометрів від нас, зокрема США та Канада.

– Чому ж Росія так вперто відкидає всі обвинувачення, хоча вину покладають не на Росію, а на Радянський Союз, влада якого принесла багато лиха і російському народу?

– Так, там вона теж накоїла чимало, але на офіційному рівні в Росії про це сьогодні воліють не згадувати, акцентуючи увагу своїх громадян на «об'єктивних труднощах того періоду». Не забувайте і про те, що ця РФ оголосила себе правонаступницею СРСР. А коли так, то і вона певною мірою має нести відповідальність, хоча б моральну. Свого часу ФРН, усвідомлюючи моральну відповідальність за дії гітлерівського режиму, виплатила грошові компенсації тим, хто поневірявся в концентраційних таборах, кого насильно вивезли до Третього рейху на примусові роботи.

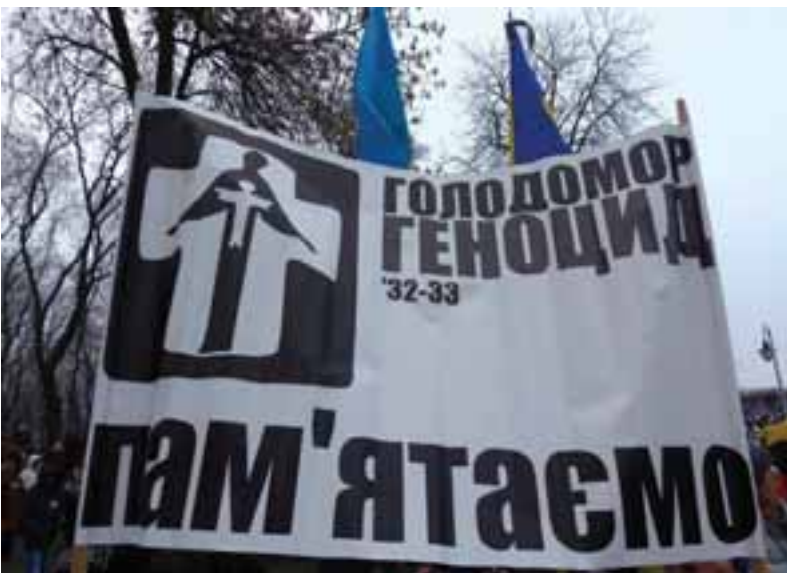
– Прихильники радянського режиму кажуть, що не існує жодного документа за підписом Сталіна чи інших найближчих його поплічників, у якому б йшлося про цілеспрямоване винищення українців голодом, визначались плани щодо кількості знищуваних...

**Голодомор завдав нації не-
поправного удару, соціальні,
психологічні і демографічні
наслідки якого відчуються
і сьогодні. Він же кинув чорну
тінь на «перемоги» радянської
системи і методи їхнього до-
сягнення. Про той страшний період у житті нашого народу розповідає
Лесь Танюк – голова Всеукраїнської громадської організації «Мемо-
ріал» імені Василя Стуса, який багато років вивчав цю тему.**

– Йосиф Сталін – Генеральний секретар ЦК ВКП(б), В'ячеслав Молотов – голова радянського уряду, Лазар Каганович – голова надзвичайної хлібозаготівельної комісії та сільськогосподарського відділу ЦК і Станіслав Косіор – генеральний секретар ЦК КП(б)У були натхненниками й ідеологами Голодомору. Звичайно, що їхні колеги з верхівки партії не могли суперечити «старшим товаришам», знаючи, яка доля їх спіткає.

Нагадаю, що в 1932 році Сталін відрядив Молотова до України для «посилення заходів щодо заготівлі хліба». Незабаром з'явилася постанова «Про заходи до посилення хлібозаготівель», підписана Сталіним, Косіором і Чубарем (головою Ради міністрів України). В одному з її пунктів була вимога «організувати вилучення хліба, що його розікрали під час косовиці, обмолоту та перевезень». Восени 1932 року в Україну прибув ще один ставленик Москви – заступник голови ОДПУ СРСР з особливими повноваженнями по УРСР Балицький. Він, щойно зішшовши з потяга, видав наказ № 1, в якому йшлося про те, що в Україні «організовано саботаж хлібозаготівель та осінньої сівби, масові крадіжки в колгоспах і радгоспах, терор стосовно найбільш стійких і витриманих комуністів та активістів на селі, перекидання десятків петлюрівських емісарів» для зриву завдань радянського уряду.

«Найголовніше зараз – Україна. Справи на Україні вкрай кепські. Погано по партійній лінії. Кажуть, що у двох областях України майже 50 райкомів висловились проти плану по заготівлі хліба, визнавши його нереальним. В інших райкомах, як стверджують, справи не кращі. На що все це схоже? Це не партія, а парламент, карикатура на парламент.

Якщо не візьмемося тепер за виправлення становища на Україні, Україну можемо втратити. Майте на увазі, що Пілсудський не дрімає, і його агентура на Україні в багато разів сильніша, ніж думає Реденс чи Косіор. Майте також на увазі, що в Українській компартії (500 тисяч осіб, ха-ха) є чимало (так, чимало) гнилих елементів, свідомих і несвідомих петлюрівців, нареши – прямих агентів Пілсудського.

Як тільки справи стануть гірше, ці елементи відразу відкриють другий фронт усередині партії проти партії. Найгірше – це те, що українська верхівка не бачить цих небезпек. Так далі не може тривати».

Це – витяг з листа Йосифа Сталіна до Лазаря Кагановича – ще одного ката українського народу. Навіть це послання дає відповідь на запитання щодо винуватців загибелі мільйонів синів і доньок нашого народу. Цей лист – прихований наказ про початок широкомасштабної кампанії зі знищення українського селянства. Яке ще підтвердження потрібне?..

Звісно, що в Україні знайшлося чимало своїх катів, які з чималим ентузіазмом виконували будь-які забаванки кремлівських «людоджерів». Наприклад, секретар ЦК КП(б)У – перший секретар Дніпропетровського обкому партії Хотаєвич восени 1932 року, виступаючи перед активістами, які відправлялися на села для вилучення хліба, заявив:

«Ваше завдання – дістати збіжжя всіма способами. Видушіть його з них, де б вони його не заховали – із печей, з-під ліжок, з льохів чи із задвірків. Ви, партійні бригади, мусите навчити село, що означає більшовицька рішучість. Збіжжя мусите знайти, і ви його знайдете! Не бійтеся вживати крайніх методів. За вами стіною стоятиме партія. Цього жде від вас товариш

Сталін. Це боротьба на життя чи смерть. Краще зробити забагато, ніж замало.

Між селянином і нашою владою точиться жорстока боротьба. Це боротьба на смерть. Цей рік став випробуванням нашої сили і їхньої впертості. Голод довів їм, хто тут господар. Він коштував мільйони життів, але колгоспна система існуватиме завжди. Ми виграли війну!»

Чи не нагадує вам це заклики Адольфа Гітлера до солдатів, які відправлялися у «визвольний похід» на Схід? Фюрер теж стверджував, що за ними – він, вождь німецького народу, який за всі їхні неподобства відповідатиме особисто.

– Яку мету переслідував Сталін і його плічніки, влаштувавши Голодомор?

– Сьогодні про це мало хто знає, але спротив українців радянській владі продовжувався до початку 30-х років: у різних куточках України час від часу спалахували селянські повстання, учасники яких нищили компартійних активістів, колгоспне майно. Згадайте хоча б той же Холодний Яр!..

Потрібно було приборкати українського селянина, який з діда-прадіда займався хліборобством на власній землі, поставити його на коліна, позбавивши прагнення до волі, бути господарем у своїй хаті. Голодомор виявився досить вдалою акцією – після 1933 року ніяких повстань практично не було. Кремль дав зрозуміти, хто є господарем на українській землі...

– У ті страшні роки цілі села заносилися на так звані «чорні дошки». Що це означало для їхніх жителів?

– На них потрапили мешканці майже 800 районів, сіл, колгоспів і радгоспів, де жили сотні тисяч людей, які, на думку влади, повільно здавали хліб. Усі вони опинялися в жорсткій блокаді, зокрема, ніхто не міг вийти за межі свого населеного пункту. Іншими словами, їх відрізали від світу і прирекли на голодну смерть.

– Коли вперше в Україні прозвучала тема Голодомору?

– Протягом 55 років ніхто не смів уголос говорити про штучне винищення українців, а хто порушував табу на цю тему, опинявся в буцегарні або ж у психлікарні. Звісно, ті люди, які пережили це страхіття, пам'ятали про нього і ділилися спогадами зі своїми дітьми, онуками. Та все це робилося потайки. Офіційно ж факт Голодомору був визнаний аж у 1987 році. І зробив це... Володимир Щербинський (на той час перший секретар ЦК КПУ) в одній зі своїх доповідей на партійному з'їзді.

– Не боявся повторити долю свого попередника Петра Шелеста, якого за «вільнодумство» відправили у відставку?

– Ні. Надворі набирала обертів так звана перебудова, і Михайло Горбачов дозволив народу знати правду про своє

минуле, але, на жаль, дозовано. Та незабаром цей процес вийшов з-під контролю, і люди торопіли від того, про що дізнавались...

– У 2009 році СБУ за фактом вчинення геноциду в Україні у 1932-1933 роках порушила кримінальну справу. Яка в цьому була необхідність, адже й так увесь світ знав про злочини сталінського режиму проти українського народу?

– Порушуючи кримінальну справу, наша спецслужба керувалася насамперед нормами не лише українського законодавства, а й багатьма міжнародними угодами, які є частиною кримінального права України. Це, наприклад, Конвенція ООН 1948 року щодо запобігання геноциду та покарання за нього, Європейська конвенція 1950 року про захист прав людини, Конвенція ООН про незастосування строку давності до воєнних злочинців і злочинів проти людства.

Розслідуючи цю справу, слідчі допитали майже 2 тисячі свідків, вивчили близько 5 тисяч документів і встановили 857 місць масових поховань жертв Голодомору, провели історико-правові, демографічні, медичні експертизи. Не переповідаємо всіх нюансів слідства, скажу лише, що зрештою було ухвалене рішення про порушення кримінальної справи щодо Сталіна, Молотова, Кагановича, Постішева, Косіора, Чубаря, Хатаєвича, яких Апеляційний суд міста Києва визнав головними винуватцями Голодомору.

Судді, опираючись на висновки фахівців від медицини, дійшли також висновку, що в багатьох людей під час Голодомору відбувався злам психіки. Існує чимало свідчень про випадки канібалізму, коли батьки поїдали своїх дітей, навмисно вбиваючи їх. Хіба адекватні люди могли так учинити? Але винні у цьому, звичайно, комуністичні вожді, що довели їх до такого стану.

– 3 дня проголошення Україною незалежності минуло 23 роки. Чи відбулося в українському суспільстві повне осмислення Голодомору?

– З кожним роком кількість тих, хто вважає його свідомим знищенням українського народу, насамперед селянства, збільшується. Наприклад, соціологічні дослідження, проведені минулого року, засвідчили: 66 % українців Голодомор 1932-1933 років вважають геноцидом.

– Україна вшанувала пам'ять загиблих у ті страшні роки від голоду. У багатьох містах і селах зведені меморіали, пам'ятники. Водночас досі стоять пам'ятники й їхнім катом, а вулиці носять імена тих, хто вбивав людей голодом...

– На жаль, це так. Вважаю, що вулиці імені Чубаря, Косіора та інших «видатних» діячів партії і радянської держави, творців Голодомору, руки яких по лікті у крові українського народу – це ніщо інше, як знущання над пам'яттю тих, хто помер мученицькою смертю, не маючи крихти хліба.

Інтерв'ю вів Сергій ЗЯТІЄВ

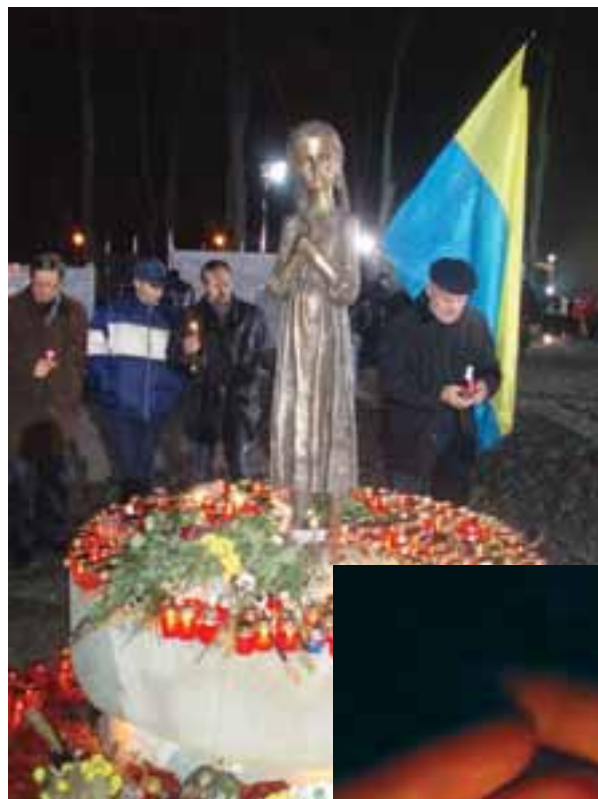
Осмислюймо, щоб не повторилося!

22 листопада Україна всенародно вшанувала пам'ять мільйонів загиблих, які стали жертвами голодоморів 1921-1922, 1932-1933, 1946-1947 років. Цього дня в містах і селах нашої держави тисячі людей запалюють свічки пам'яті по безневинно закатованих голодом. До нинішніх роковин приурочені широкомасштабні офіційні та громадські акції.

Відбулася традиційна загальноукраїнська акція «Запали свічку». У нашому віконці також засвітився вогник – символ скорботи та вічної пам'яті про невинно закатованих. Надвечір, коли подивилася на сусідні будинки, на душі потепліло – у них так само горіли свічки. Отже, люди пам'ятають, шанують... Це дуже потрібно кожному з нас, для нинішнього і прийдешнього покоління, для нашої єдності, нашої віри у життя і справедливості. У моїй родині з уст в уста передається сповнена

трагедії історія надлюдських випробувань, що випали на долю рідних моєї бабусі. У голодні роки на очах п'ятилітньої дівчинки та дванадцятилітнього хлопчика померли батьки. Діти залишилися самі. Ні близьких, ні допомоги. Та попри все дивом Божим вони вижили. Моторошно стає від роздумів, що було б, коли б цього не сталося, адже та мала дівчинка з надзвичайною жагою

№ 7

3 листа керівництва СПВ ДПУ УСРР начальнику
СПВ ОДПУ Г. Молчанову про намагання українських
науковців поінформувати М. Грушевського
про голод в УСРР

10 вересня 1932 р.

2 Отд[ел] СПО (П)

ЛИЧНО

Секретно-Політич. Отдел О.Г.П.У.
ПОЛУЧЕНО
«13» СЕН 1932 1932 г.
Вх. № 71840

НАЧ[АЛЬНИКУ] СПО ОГПУ
тов. МОЛЧАНОВУ
г. Москва

Сообщаем, что в Москву по вызову ОО ОГПУ выехал... агент
СПО Киевского Облотдела ГПУ.

Перед отъездом из Киева [агент] имел беседу с ближай-
шими учениками ГРУШЕВСКОГО М.С., научными сотрудни-
ками ВУАН – ДЕНИСЕНКО и ГЛУШКО, которым сообщил,
что он едет на несколько дней в Москву для проработки мате-
риалов, связанных с его научной работой.

ДЕНИСЕНКО и ГЛУШКО поручили... передать ГРУШЕВ-
СКОМУ следующее: «На мой вопрос, что же передать старнику,
ДЕНИСЕНКО сказал следующее:

[...]

б) О политическом положении сказать, что на Украине
царит настоящий голод, вымирают целые села и уезды, особен-
но подчеркнуть ужасающую смертность среди детей. Пояснить
это, как политику, направленную на то, чтобы окончательно
сломить украинскую нацию, как единственную национальную
силу, способную на серьезные сопротивления. Одни вымрут,
другие рассеются по бесконечным пространствам России».

СПРАВКА

об отрицательных настроениях крестьян Украины, по письмам
из села в Харьковскую А.Р.М.и.и.
(с 1/у по 15/у - 1934г.)

Необходимо отметить следующие отрицательные
настроения и проявления на селе, отражаемые в письмах:

1. По вопросам работы колхозов и экономическому по-
ложению колхозников, преобладают сообщения о недостатках
хлеба на селе, охужении, смертности и случаях самоубийств
на почве голода. Пишут в ряде случаев просят красноармей-
цев оказать помощь в присылке продуктов.

«...На сегодняшний день в нашем колхозе вся
работа стоит потому что народ голодный и опух-
ший и умирает. Многие поборосли хаты и уехали.
Мать больна, прихвальный, иначе ты ее не увидишь.
Если бы было что кушать, то может еще пошла бы
(Лебедин, Харьковской области).

«...Хлеб колхоз не дает: хлеб отдали государ-
ству, а сами голодные и босые. У нас здесь
отличный голод, много народу выжило от го-
лода, у нас одна женщина задушила своих 4-х
детей и сама две недели пошла голодная.

«...Дорогой сын. Придется всем нам помирать с
голоду, ибо в нашем хуторе очень много голода-
щих. Все поля всю пролову так что мыраем все.
В нашем селезавете голод, грудом, труд но нам
дождать до нового урожая. (Городищский район)

«...У нас купать нечего. Едим буряк и капусту.
Домоги нам, не забывай, что твои братья умерли
от голоду, пришли нам сколько сможешь хлеба».

В отдельных сообщениях пишется указывая на материальную
необеспеченность села, советуют красноармейцам по окончании
службы не возвращаться домой.

Ділитися хлібом –
ділитися майбутнім

до життя була моєю прабабою
Соломією...

Попри усвідомлення укра-
їнським суспільством надзви-
чайного значення збереження
пам'яті про велику трагедію
нашого народу, ще зовсім не-
давно, а точніше – минулого
року під час відзначення 80-х
роковин, ми стали свідками па-
радоксів тлумачення історії то-
дішнім політикумом. Зокрема,
знаковою подією стала відмова
парламенту оголосити 2013-й
Роком пам'яті жертв Голодо-
мору. Важко давалася правда
можновладцям, які танцювали
під московську дудку і водночас
хоч якийсь мали реагувати на рі-
шучий запит суспільства... Од-
нак як сказав поет:

«Ніхто не змусить Україну
пустити роки в забуття,
які поклали в домовину на-
род, що так любив життя».

Про голодомори в Україні
й особливо наймасштабніший
1932–1933 років радянська
влада цинічно замовчувала, так
само, як і нинішній кремлів-
ський режим, який, маніпулюю-
чи історичними фактами, впер-
то відмовляється визнавати
його геноцидом українського
народу. І не даремно. Науковці
довели: український Голодомор
був найбільшою гуманітарною
катастрофою в історії людства
й став результатом злочинних
дій радянського режиму. Росій-
ська Федерація як правонаступ-
ниця Радянського Союзу несе
щонайменше моральну відпо-
відальність. Наслідок людоне-

нависницької політики – міль-
йони безневинно загинили.

Українське суспільство має
об'єднувати правда про наше
минуле, а не спекуляції на цю
тему, не кон'юнктура, не мораль-
ні компроміси. Нагадаймо: істо-
ричний факт Голодомору 1932–
1933 років в Україні визнано в
офіційних документах понад
70 країн світу, а актом геноциду
його назвали президенти, очіль-
ники урядів і парламентів 26
держав. Однак навіть зараз у на-
шому суспільстві є розбіжності.
Коли ж припинимо дискусії та,
озброївшись правдою, покає-
мось, що самі на рідній землі ви-
явилися не готовими відстояти
пам'ять знищених пращурів?

Та чи тільки пам'ятати про
Голодомор наш обов'язок? На-
певно, сьогодні цього вже зама-
ло. Вже неодноразово ми чули
про важливість осмислення
його як частини української іс-
торії в суспільно-політичному
контексті того часу. Ми повинні
з'ясувати його причини, меха-
нізм, засоби, назвати винних у
скоєнні злочину. Ще важливіше
– визначити ідеологічне й тео-
ретичне джерело геноциду. Чи
варто його пов'язувати з націо-
нальною приналежністю? Укра-
їнські та міжнародні експертні
кола ідентифікують його зі слу-
жінням комуністичній ідеології.
Важко із цим не погодитися.

Нещодавно прочитала книгу
«Бабин яр» Анатолія Кузнецова.
Мужний публіцист ще за радян-
ської доби обстоював правду
і навіть пробував надрукувати

свою книгу. Однак яких же скорочень зазнала вона! Вразила невелика глава з назвою «Людодіди». Пропоную ще раз відчувати подих реального життя, яким бачив його простий підліток:

«...Бабка місила в дерев'яному кориті мамалигу, я крутився поруч: чи не перепаде шматочок. А батько, змарнілий і втомлений, сидів на табуретці і розповідав.

Він щойно повернувся з-під Умані, де проводив колективізацію. Раніше, бувало, приїжджаючи, він привозив борошно, горішки з медом, потім перестав; і цього разу не привіз нічого.

— Ну, загнали ми селян у колгоспи револьверами, — говорив батько. — А вони працювати не хочуть. Худоба передохла, поля залишилися незасіяними, заросли бур'янами. Говорити з людьми, домовитися — немає ніякої змоги. Замкнуті, тупі, мовчать, ніби не люди. Зженемо на збори — мовчать, велимо розійтися — розходяться. Найшла коса на камінь. Ми їм: колгоспи або смерть. Вони на це: краще смерть. Якийсь немислимий, божжевільний селянський страйк, жертви більше нічого...

— Господи, — охала бабуся, — так що ж ти там їв?

— Нам, комуністам, видавали по талонах, щоб не здохли, трішки сільським активістам теж, а от що ВОНИ жруть — це розуму не збагнути. Жаб, мишею уже немає, кішки жодної не залишилося, траву, соломку січуть, кору соснову обдирають, розтирають у тил і печуть з неї коржіки. Людодіство на кожному кроці.

— Людодіство! Господи! Як же це?

— Дуже просто. Скажімо, сидимо ми в сільраді, раптом біжить сільський активіст, доносить: у такій-то хаті дівку їдять. Збираємося, беремо зброю, йдемо в цю хату. Сім'я вся будинку в зборі, тільки доньки немає. Сонні сидять, ситі. В хаті смачно пахне вареним. Під жарко натоплена, горішки в ній стоять.

Починаю допитувати:

— Де ваша дочка?

— У місто поїхала...

— А в печі в горішках що?

— Та куліш...

Вивертаю цей «куліш» в миску — м'ясо, м'ясо, рука з нігтями плаває в жири.

— Збирайтеся, пішли.

Слухняно збираються, як сонні мухи. Йдуть. Що з ними робити далі? Нам інструкцію спустили: вирішувати на місцях. Виведемо їх із села, звернемо куди-небудь в поле, в балочку, стрільнею з пістолета в потилицю, землею злегка присипемо. Потім вовки з'їдять».

[Голод був викликаний штучно за наказом Сталіна. У селян, які опиралися колективізації, були реквізовані всі запаси. Вмирили багато сіл до останньої людини. На залізничних станціях, по містах лежали тисячі опухлих і вмирили. Виходячи із цифр переписів, показань свідків та інших даних, дослідники знаходять, що число загиблих перевищувало 7 мільйонів осіб. Сталін у бесіді з Черчиллем кинув фразу, що йому тоді знадобилося ліквідувати опір 10 мільйонів бунтарів. «Десять мільйонів, — сказав він, піднявши руку. — Це було страшно. Це тривало чотири роки» (Уїнстон Черчилль. Друга світова війна. Лондон, 1951. Том 4, книга 2, стор. 447.).]

Те, що у квадратних дужках, скоротили одразу і безжалісно. Згодом відбулися інші правки. У підсумку цей невеликий уривок став зовсім незрозумілий. Ось так більшовизм приховував свої злочини. Він, як один із злочинних напрямів кому-

ністичної ідеології, приніс страждання не лише іншим народам, але й російському передусім. Однак росіяни, не пройшовши очищення через покаєння, повернулися до тоталітаризму, і нині знову його головному удару піддається Україна...

«Бог говорить один раз і, якщо того не помітять, удруге...», — каже Свята Біблія.

Осмыслиймо, щоб не повторилося!

Анастасія ТКАЧУК

Пам'ятний хрест та фігуру скорботної матері встановлено в Великій Багачці на Полтавщині 1993 року. Цей спрямований геноцид забрав у цьому районі приблизно 6800 життів

ПРИДБАЙ

КАЗНАЧЕЙСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ

ЗРОБИ
СВІЙ ВНЕСОК

У БОЄЗДАТНІСТЬ
КРАЇНИ

ПІДТРИМАЙ СВОЮ
АРМІЮ СЬОГОДНІ,
АБИ ЗАВТРА
НЕ ГОДУВАТИ ЧУЖУ!

ОЩАДБАНК
ЗАВЖДИ ПОРУЧ

Більше інформації та адреси відділень Ощадбанку,
де можна придбати казначейські зобов'язання «Військові»,
Ви зможете знайти на сайті Міністерства фінансів
WWW.MINFIN.GOV.UA,

сайті АТ «Ощадбанк» WWW.OSCHADNYBANK.COM

Контакт-центр Ощадбанку

0-800-210-800

(дзвінки зі стаціонарних та мобільних телефонів по території України безкоштовні),

0-44-363-01-33

(вартість дзвінків згідно з тарифами операторів)

«Допоможемо разом ровесникам зі Сходу!»

Започаткована журналом «Військо України» акція «Допоможемо разом ровесникам зі Сходу!» набирає обертів. Щотижня військовослужбовці, які виконують завдання в зоні проведення анти-терористичної операції, разом з активістами слов'янської волонтерської організації «Студентське братство», передають школярам та малечі звільнених українських міст подарунки і солодощі від їхніх ровесників, що проживають у різних куточках України.

За останній місяць військові вже побували у дошкільних навчальних закладах «Кульбабка», «Чомучка» і «Веселка» міста Краматорська, відвідали вихованців школи-інтернату №1 м. Слов'янська та Миронівської школи-інтернату I-II ступенів Дебальцівської міської ради й передали дітям м'які іграшки, дитячі книжки, канцелярське приладдя, солодощі та продукти харчування.

Першими «голубами добра та миру», які долучилися до акції «Допоможемо разом ровесникам зі Сходу!», стали активісти благодійних фондів - «З вірою в себе» (Черкащина), «Імені двічі героя Радянського союзу Олександра Молодчого» (Чернігівщина), школярі київської гімназії «Діалог» та Технічного ліцею Шевченківського району м. Києва, волонтери міста Львова. Акція від «Війська України» триває! Попереду чарівні свята - День Святого Миколая, Новий рік та Різдво Христове, тож давайте всі разом допоможемо українським дітям, які опинилися в гирлі військових дій зустріти їх з радістю і в хорошому настрої! Запрошуємо волонтерів та школярів з усіх куточків України долучитися до акції «Допоможемо разом ровесникам зі Сходу!»

**Читати — щоб знати,
знати — щоб перемагати**

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81, 04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59

mail: viysko2012@ukr.net
www.viysko.com.ua

